

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GERARD HOGAN
της 17ης Δεκεμβρίου 2020¹

Υπόθεση C-896/19

Repubblika
κατά
Il-Prim Ministru,
παρισταμένου του:
WY

[αίτηση του Qorti Ċivili Prim'Awla – Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali (πρώτου τμήματος του πολιτικού δικαστηρίου, δικάζοντας ως Συνταγματικού Δικαστηρίου, Μάλτα) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 2 ΣΕΕ – Αξίες της Ένωσης – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Άρθρο 19 ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Δικαστική ανεξαρτησία – Διαδικασία διορισμού των δικαστών – Αρμοδιότητα του Πρωθυπουργού – Συμμετοχή της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θέτει για μία ακόμη φορά σημαντικά ζητήματα σχετικά με τη φύση της δικαστικής ανεξαρτησίας. Συγκεκριμένα, με τα προδικαστικά ερωτήματα ζητείται από το Δικαστήριο να εξετάσει σε ποιον βαθμό οι περιεχόμενες στο δίκαιο της Ένωσης εγγυήσεις ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης έχουν αντίκτυπο και στο καθεστώς διορισμού των εθνικών δικαστών. Ειδικότερα, επιβάλλει το δίκαιο της Ένωσης περιορισμούς στους διορισμούς των δικαστών από την εκτελεστική εξουσία;
2. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας η οποία κινήθηκε υπό τη μορφή *actio popularis* και εκκρεμεί, επί του παρόντος, ενώπιον των μαλτέζικων δικαστηρίων. Στο πλαίσιο της εν λόγω ένδικης διαδικασίας υποστηρίζεται ότι η διαδικασία διορισμού των δικαστών που προβλέπεται από το μαλτέζικο Σύνταγμα δεν είναι σύμφωνη, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

3. Ως εκ τούτου, παρέχεται εκ νέου στο Δικαστήριο η δυνατότητα να εξετάσει την πρόσφατη νομολογία του σχετικά με το πεδίο εφαρμογής των ως άνω διατάξεων και, ιδίως, να κρίνει ποιες απαιτήσεις θέτουν όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης στην έννομη τάξη της Ένωσης.

II. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η Συνθήκη ΕΕ

4. Το άρθρο 2 ΣΕΕ έχει ως εξής:

«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.»

5. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ ορίζει τα εξής:

«Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει το Δικαστήριο, το Γενικό Δικαστήριο και ειδικευμένα δικαστήρια. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των Συνθηκών.

Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.»

2. Ο Χάρτης

6. Ο τίτλος VI του Χάρτη, ο οποίος επιγράφεται «Δικαιοσύνη», περιλαμβάνει το άρθρο 47, με τίτλο «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου», το οποίο ορίζει τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.
[...]

[...]»

B. Το μαλτέζικο δίκαιο

7. Το κεφάλαιο VIII του Συντάγματος της Μάλτας του 1964 (στο εξής: Σύνταγμα) περιλαμβάνει λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τη δικαστική εξουσία, συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της διαδικασίας διορισμού των δικαστών. Το 2016 το εν λόγω κεφάλαιο μεταρρυθμίστηκε και στο πλαίσιο αυτό προβλέφθηκε, μεταξύ άλλων, η σύσταση της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών. Μολονότι ο ρόλος της προαναφερθείσας επιτροπής και η διαδικασία διορισμού των δικαστών τροποποιήθηκαν ουσιωδώς τον Ιούλιο του 2020, οι εφαρμοστέοι στην κύρια δίκη κανόνες έχουν ως ακολούθως.

8. Το άρθρο 96 του Συντάγματος αφορά τον διορισμό των δικαστών των ανωτέρων δικαστηρίων. Το άρθρο αυτό ορίζει τα εξής:

«(1) Οι δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων διορίζονται από τον Πρόεδρο [της Δημοκρατίας], ο οποίος ενεργεί κατόπιν προτάσεως του Πρωθυπουργού.

(2) Μπορεί να διορισθεί ως δικαστής στα ανώτερα δικαστήρια μόνον όποιος έχει, επί συνολική χρονική περίοδο τουλάχιστον δώδεκα ετών, είτε ασκήσει δικηγορία στη Μάλτα είτε υπηρετήσει ως δικαστής στα ιεραρχικά κατώτερα δικαστήρια στη Μάλτα είτε εν μέρει ασκήσει δικηγορία και εν μέρει υπηρετήσει ως δικαστικός λειτουργός.

(3) Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 4, πριν ο Πρωθυπουργός διατυπώσει τη γνώμη του, σύμφωνα με την παράγραφο 1, όσον αφορά τον διορισμό οποιουδήποτε δικαστή στα ανώτερα δικαστήρια (πλην του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου), πρέπει να έχει προηγηθεί, εκ μέρους της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών του άρθρου 96Α του Συντάγματος, η αξιολόγηση η οποία προβλέπεται στα στοιχεία c, d ή e της παραγράφου 6 του εν λόγω άρθρου 96Α.

(4) Ανεξαρτήτως των διατάξεων της παραγράφου 3, ο Πρωθυπουργός έχει το δικαίωμα να μη συμμορφωθεί προς το αποτέλεσμα της αναφερόμενης στην παράγραφο 3 αξιολογήσεως:

στην περίπτωση που ο Πρωθυπουργός κάνει χρήση της ευχέρειας που του παρέχει η παρούσα παράγραφος, ο Πρωθυπουργός ή ο Υπουργός Δικαιοσύνης:

(a) δημοσιεύει, εντός προθεσμίας πέντε ημερών, δήλωση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με την οποία ανακοινώνει και αιτιολογεί την απόφασή του να κάνει χρήση της εν λόγω ευχέρειας· και

(b) προβαίνει σε δήλωση ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων σχετικά με την ως άνω απόφαση διευκρινίζοντας τους λόγους στους οποίους στηρίχθηκε αυτή, το αργότερο μέχρι τη δεύτερη συνεδρίαση της Βουλής μετά την υποβολή της προτάσεώς του στον Πρόεδρο δυνάμει της παραγράφου 1:

Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δεν έχουν εφαρμογή στον διορισμό του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου.»

9. Το άρθρο 96α του Συντάγματος περιγράφει τον ρόλο της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών. Η διάταξη αυτή έχει ως εξής:

«(1) Συστήνεται Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών, εφεξής καλούμενη “ΕΔΔ”, η οποία αποτελεί υποεπιτροπή της Επιτροπής για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης που ιδρύεται με το άρθρο 101Α του παρόντος Συντάγματος, αποτελούμενη από τους εξής:

(a) τον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου·

(b) τον Γενικό Εισαγγελέα·

(c) τον Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου·

(d) τον Επίτροπο Διοικητικών Ερευνών (Διαμεσολαβητή)· και

(e) τον Πρόεδρο της Ολομέλειας των Δικηγορικών Συλλόγων:

[...]

(2) Πρόεδρος της ΕΔΔ είναι ο Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή, σε περίπτωση απουσίας του, ο δικαστής που τον αναπληρώνει δυνάμει του στοιχείου d της παραγράφου 3.

(3) (a) Δεν μπορεί να διοριστεί ως μέλος της [ΕΔΔ] ή να εξακολουθεί να κατέχει τη θέση αυτή όποιος είναι Υπουργός, Υφυπουργός, μέλος της Βουλής των Αντιπροσώπων, μέλος ή αξιωματούχος τοπικής κυβερνήσεως ή υποψήφιος πολιτικού κόμματος:

[...]

(4) Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, τα μέλη της [ΕΔΔ] ενεργούν κατά την προσωπική τους κρίση και δεν ακολουθούν οδηγίες ούτε υπόκεινται στον έλεγχο οιαδήποτε προσώπου ή αρχής.

(5) Ο Γραμματέας της [ΕΔΔ] διορίζεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης.

(6) Τα καθήκοντα της [ΕΔΔ] συνίστανται:

(a) στη λήψη και την εξέταση αιτήσεων εκδηλώσεως ενδιαφέροντος προσώπων τα οποία επιθυμούν να διοριστούν ως δικαστές στα ανώτερα δικαστήρια (εκτός από τη θέση του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου) ή ως δικαστές στα ιεραρχικά κατώτερα δικαστήρια, εκτός από τα πρόσωπα στα οποία έχει εφαρμογή το στοιχείο e·

(b) στη διατήρηση μόνιμου αρχείου των αιτήσεων εκδηλώσεως ενδιαφέροντος που μνημονεύονται στο στοιχείο a και των σχετικών με αυτές πράξεων, το οποίο είναι απόρρητο και στο οποίο έχουν πρόσβαση μόνο τα μέλη της [ΕΔΔ], ο Πρωθυπουργός και ο Υπουργός Δικαιοσύνης·

(c) στη διεξαγωγή συνεντεύξεων και αξιολογήσεων των υποψηφίων για τις προαναφερθείσες θέσεις κατά τον τρόπο που θεωρεί κατάλληλο και στην υποβολή, ενώπιον των δημοσίων αρχών, τυχόν αιτήσεων παροχής πληροφοριών τις οποίες κρίνει ευλόγως απαραίτητες για τον σκοπό αυτό·

- (d) στην παροχή γνωμοδοτήσεων στον Πρωθυπουργό μέσω του Υπουργού Δικαιοσύνης σχετικά με την αξιολόγησή της επί της καταλληλότητας και των προσόντων των υποψηφίων προς διορισμό στις προαναφερθείσες θέσεις·
- (e) στην παροχή γνωμοδοτήσεων, εφόσον ζητούνται από τον Πρωθυπουργό, σχετικά με την καταλληλότητα και τα προσόντα των προσώπων που ήδη καθήκοντα Γενικού Εισαγγελέα, του Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, του Επιτρόπου Διοικητικών Ερευνών (Διαμεσολαβητή) ή δικαστή στα ιεραρχικά κατώτερα δικαστήρια, εφόσον επιθυμούν να διοριστούν στο δικαστικό σώμα·
- (f) στην παροχή συμβουλών σχετικά με διορισμούς σε οποιοδήποτε άλλο δικαστικό αξίωμα ή θέση στα δικαστήρια, την οποία μπορεί να ζητεί οποτεδήποτε ο Υπουργός Δικαιοσύνης:

Η αναφερόμενη στο στοιχείο d αξιολόγηση πραγματοποιείται το αργότερο εντός εξήντα ημερών από τη στιγμή που περιέρχεται στην [ΕΔΔ] η αίτηση εκδηλώσεως ενδιαφέροντος και η αναφερόμενη στα στοιχεία e και f γνώμη παρέχεται το αργότερο εντός τριάντα ημερών από τη στιγμή που ζητήθηκε, ή εντός άλλων προθεσμιών που τάσσει ο Υπουργός Δικαιοσύνης, με τη σύμφωνη γνώμη της [ΕΔΔ], μέσω δημοσιεύσεως διατάγματος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

- (7) Οι διαδικασίες της [ΕΔΔ] είναι εμπιστευτικές και διεξάγονται κεκλεισμένων των θυρών και κανένα μέλος ή γραμματέας της [ΕΔΔ] δεν μπορεί να κληθεί να καταθέσει ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρχής σε σχέση με έγγραφα που ελήφθησαν από την Επιτροπή ή για οποιοδήποτε ζήτημα εξετάστηκε ή γνωστοποιήθηκε προς την [ΕΔΔ].
- (8) Η [ΕΔΔ] καθορίζει η ίδια τη διαδικασία που ακολουθεί και υποχρεούται να δημοσιεύει, με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Δικαιοσύνης, τα κριτήρια στα οποία στηρίζονται οι εκτιμήσεις της.»

10. Το άρθρο 97 του Συντάγματος ορίζει τα εξής:

«(1) Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος άρθρου, οι δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων παύουν να ασκούν τα καθήκοντά τους κατά τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας τους.

(2) Οι δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων δεν μπορούν να παυθούν από τα καθήκοντά τους παρά μόνον από τον Πρόεδρο [της Δημοκρατίας] κατόπιν προτάσεως της Βουλής των Αντιπροσώπων, υποστηριζόμενης από τις ψήφους τουλάχιστον των δύο τρίτων του συνόλου των μελών της για λόγους αποδεδειγμένης αδυναμίας εκτέλεσης των καθηκόντων τους (είτε λόγω σωματικής ή πνευματικής ανικανότητας είτε για οποιονδήποτε άλλο λόγο) ή λόγω αθέμιτης συμπεριφοράς.

(3) Το Κοινοβούλιο μπορεί, δια νόμου, να ρυθμίζει τη διαδικασία υποβολής προτάσεως αποπομπής και τη διαδικασία έρευνας και διεξαγωγής αποδείξεων για την ανικανότητα ή την αθέμιτη συμπεριφορά των δικαστών των ανωτέρων δικαστηρίων δυνάμει των διατάξεων της αμέσως προηγούμενης παραγράφου.»

11. Το άρθρο 100 του Συντάγματος αφορά τους διορισμούς των δικαστών στα ιεραρχικά κατώτερα δικαστήρια. Προβλέπει διαδικασία παρόμοια με αυτή που ισχύει για τους δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων.

- «(1) Οι δικαστές των ιεραρχικά κατωτέρων δικαστηρίων διορίζονται από τον Πρόεδρο [της Δημοκρατίας] κατόπιν προτάσεως του Πρωθυπουργού.
- (2) Μπορεί να διορισθεί ή να ασκήσει καθήκοντα ως δικαστής κατώτερου δικαστηρίου μόνον όποιος έχει ασκήσει δικηγορία στη Μάλτα επί συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον επτά ετών.
- (3) Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 4 του παρόντος άρθρου, οι δικαστές των ιεραρχικά κατωτέρων δικαστηρίων παύουν να ασκούν τα καθήκοντά τους κατά τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας τους.
- (4) Οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 97 του παρόντος Συντάγματος εφαρμόζονται στους δικαστές των ιεραρχικά κατωτέρων δικαστηρίων.
- (5) Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 6, πριν ο Πρωθυπουργός γνωμοδοτήσει σύμφωνα με την παράγραφο 1 για τον διορισμό δικαστή στα ιεραρχικά κατώτερα δικαστήρια, θα πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση της [ΕΔΔ] που συστάθηκε με το άρθρο 96Α του Συντάγματος, όπως αυτή καθορίζεται στα στοιχεία c, d ή e, του σημείου 6, του προαναφερθέντος άρθρου 96Α.
- (6) Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 5, ο Πρωθυπουργός μπορεί να μη συμμορφωθεί προς το αποτέλεσμα της αξιολογήσεως που αναφέρεται στην παράγραφο 5:
- Στην περίπτωση που ο Πρωθυπουργός κάνει χρήση της εξουσίας που του απονέμεται από την παρούσα παράγραφο, ο Πρωθυπουργός ή ο Υπουργός Δικαιοσύνης:
- (a) δημοσιεύουν εντός πέντε ημερών στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως δήλωση της αποφάσεως να κάνουν χρήση της εν λόγω δυνατότητας και αιτιολογούν την απόφαση αυτή· και
- (b) ανακοινώνουν στη Βουλή των Αντιπροσώπων την εν λόγω απόφασή τους, εξηγώντας τους λόγους στους οποίους αυτή στηρίχθηκε, το αργότερο μέχρι τη δεύτερη συνεδρίαση του σώματος μετά την υποβολή της γνώμης στον Πρόεδρο [της Δημοκρατίας], σύμφωνα με την παράγραφο 1.»

12. Το άρθρο 101B του Συντάγματος αφορά το πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών. Ορίζει τα εξής:

«(1) Συστήνεται Συμβούλιο Δικαστών και Ειρηνοδικών (στο εξής: Δικαστικό Συμβούλιο), το οποίο υπάγεται στην Επιτροπή για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης και αποτελείται από τρία μέλη του δικαστικού σώματος τα οποία δεν μετέχουν στη σύνθεση της Επιτροπής για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης και εκλέγονται από τους δικαστές και τους ειρηνοδίκες, σύμφωνα με τους εκδιδόμενους από την Επιτροπή για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης κανονισμούς ώστε στις πειθαρχικές διαδικασίες εις βάρος ειρηνοδικών, τα δύο από τα τρία μέλη να είναι ειρηνοδίκες, ενώ στις πειθαρχικές διαδικασίες εις βάρος δικαστών, τα δύο από τα τρία μέλη να είναι δικαστές.

[...]

(4) Το Δικαστικό Συμβούλιο ασκεί πειθαρχικό έλεγχο στους δικαστές και τους ειρηνοδίκες κατά τον προβλεπόμενο από το παρόν άρθρο τρόπο.

[...]

(15) Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, τα μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου ενεργούν κατά την προσωπική τους κρίση και δεν ακολουθούν οδηγίες ούτε υπόκεινται στον έλεγχο οιοδήποτε άλλου προσώπου και αρχής.

[...]»

III. Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης

13. Η Repubblica είναι μια ένωση που έχει ως σκοπό να προάγει την προστασία της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου στη Μάλτα. Στις 25 Απριλίου 2019, άσκησε *actio popularis* ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας να αναγνωριστεί ότι, λόγω του ισχύοντος κατά τον κρίσιμο χρόνο συστήματος διορισμού των δικαστών (των ανωτέρων δικαστηρίων) και των ειρηνοδικών (των κατωτέρων δικαστηρίων), όπως ρυθμίζεται από τα άρθρα 96, 96Α και 100 του Συντάγματος, η Μάλτα παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και από το άρθρο 39 του Συντάγματος και το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

14. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 30 Οκτωβρίου 2019 ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης διευκρίνισε ότι, στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας, βάλλει κατά του συνόλου των δικαστικών διορισμών που έλαβαν χώρα στις 25 Απριλίου 2019 καθώς και κατά οποιουδήποτε άλλου μεταγενέστερου διορισμού, εκτός εάν πραγματοποιηθεί σύμφωνα, αφενός, με τις συστάσεις που περιλαμβάνονται στη γνώμη αριθ. 940/2018 της ευρωπαϊκής επιτροπής για τη δημοκρατία μέσω του δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας) του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τις συνταγματικές ρυθμίσεις και τη διάκριση των εξουσιών καθώς και την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου² και, αφετέρου, σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, και το άρθρο 47 του Χάρτη.

15. Από τη μεριά του, ο Πρωθυπουργός (στο εξής: καθού της κύριας δίκης) υποστηρίζει ότι το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη γίνονται σεβαστά στη Μάλτα. Στο πλαίσιο αυτό, οι διορισμοί που έλαβαν χώρα στις 25 Απριλίου 2019 πραγματοποιήθηκαν κατά πιστή τήρηση των διατάξεων του Συντάγματος και σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης. Ο καθού της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι, μεταξύ των συγκεκριμένων διορισμών και οποιουδήποτε άλλου διορισμού μέλους του δικαστικού σώματος που πραγματοποιήθηκε από την κύρωση του Συντάγματος το 1964 και έπειτα, δεν υπάρχει καμία διαφορά πέραν του ότι, σε αντίθεση με όσους διορισμούς έλαβαν χώρα πριν από το 2016, οι υποψήφιοι αξιολογούνται πλέον, όσον αφορά την καταλληλότητά τους, από την Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών που συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 96Α του Συντάγματος.

16. Ο καθού της κύριας δίκης υποστηρίζει επίσης ότι το σύστημα διορισμού των μελών του δικαστικού σώματος συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, όπως αυτά έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Για την ακρίβεια, το σύστημα αντικατοπτρίζει τον τρόπο διορισμού των δικαστών στο Δικαστήριο δυνάμει του

² CDL-AD (2018) 028.

άρθρου 253, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, στον βαθμό που η γνώμη η οποία εκδίδεται από την επιτροπή του άρθρου 255 δεν είναι δεσμευτική επί της τελικής αποφάσεως που λαμβάνεται από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

17. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το βασικό ζήτημα που υποβάλλεται στην κρίση του αφορά τη διακριτική ευχέρεια της οποίας απολαύει ο Πρωθυπουργός δυνάμει των άρθρων 96, 96Α και 100 του Συντάγματος κατά τον διορισμό όλων των μελών του δικαστικού σώματος και το κατά πόσον αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως ενισχύθηκε από τις συνταγματικές τροποποιήσεις του 2016. Μολονότι με την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531) (στο εξής απλώς: Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου), το Δικαστήριο έχει ήδη καλύψει αρκετές από τις πτυχές της υπό κρίση υποθέσεως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το εν λόγω ζήτημα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της συνολικής εκτιμήσεως του καθεστώτος διορισμών, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στη Μάλτα.

18. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 27ης Οκτωβρίου 2020, το Δικαστήριο ενημερώθηκε ότι, εν τω μεταξύ, επήλθαν ορισμένες τροποποιήσεις στο Σύνταγμα τον Ιούλιο του 2020 κατόπιν συστάσεων ως προς το σύστημα των διορισμών των δικαστών οι οποίες διατυπώθηκαν από την Επιτροπή της Βενετίας με την υπ' αριθ. 940/2018 γνώμη της. Οι ως άνω τροποποιήσεις ωστόσο, δεν ασκούν επιρροή ούτε στο αντικείμενο της διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ούτε, κατ' επέκταση, στην υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

IV. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

19. Υπ' αυτές ακριβώς τις περιστάσεις, με απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2019, η οποία παρελήφθη από το Δικαστήριο στις 5 Δεκεμβρίου 2019, το Qorti Ċivili Prim'Awla – Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali (πρώτο τμήμα του πολιτικού δικαστηρίου, δικάζον ως Συνταγματικό Δικαστήριο, Μάλτα) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Πρέπει να θεωρηθεί ότι το δεύτερο [εδάφιο] του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του [Χάρτη], είτε αυτοτελώς είτε από κοινού, τυγχάνουν εφαρμογής όσον αφορά τη νομική ισχύ των άρθρων 96, 96Α και 100 του Συντάγματος της Μάλτας;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, πρέπει να θεωρηθεί ότι η εξουσία που διαθέτει ο Πρωθυπουργός στη διαδικασία διορισμού των δικαστικών λειτουργών στη Μάλτα συνάδει με το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και με το άρθρο 47 του [Χάρτη], υπό το πρίσμα και του άρθρου 96Α του Συντάγματος, το οποίο τέθηκε σε ισχύ το 2016;
- 3) Στην περίπτωση που θεωρηθεί ότι η εξουσία του Πρωθυπουργού δεν συνάδει με τις προαναφερθείσες διατάξεις, πρέπει το γεγονός αυτό να ληφθεί υπόψη σε σχέση με τους μελλοντικούς μόνο διορισμούς ή θα πρέπει επίσης να επηρεάσει και τους διορισμούς που πραγματοποιήθηκαν κατά το παρελθόν;»

20. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Repubblika, η Βελγική, η Μαλτέζικη, η Ολλανδική, η Πολωνική και η Σουηδική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπλέον, οι ίδιοι μετέχοντες στη διαδικασία ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 27 Οκτωβρίου 2020.

V. Ανάλυση

A. Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

21. Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι अपαραδέκτη για δύο λόγους.

22. Πρώτον, υποστηρίζει ότι ακόμη και αν θεωρηθεί ότι το μαλτέζικο δίκαιο επιτρέπει στους προσφεύγοντες, στο πλαίσιο *actio popularis*, να θέσουν ζήτημα αφηρημένου ελέγχου της νομιμότητας των κανόνων που ισχύουν στην εθνική έννομη τάξη, το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκειμένου, ανάλογα με την απάντηση που θα δοθεί, να μπορέσει να αποφανθεί σχετικά με την αφηρημένη συμβατότητα των διατάξεων του μαλτέζικου δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης.

23. Ωστόσο, η Πολωνική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η κρίση επί της αφηρημένης συμβατότητας των διατάξεων του εθνικού δικαίου προς το δίκαιο της Ένωσης εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου δυνάμει των άρθρων 258 και 259 ΣΛΕΕ και ότι μόνο η Επιτροπή ή άλλο κράτος μέλος δύναται να κινήσουν τη διαδικασία αυτή. Αντιθέτως, το αντικείμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως συνίσταται αποκλειστικά και μόνο στην ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Συνεπώς, υπό το πρίσμα των άρθρων 258, 259 και 267 ΣΛΕΕ, ο εθνικός δικαστής δεν δύναται να αποφανθεί επί της αφηρημένης συμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας με το δίκαιο της Ένωσης στηριζόμενος στην ερμηνεία του δικαίου αυτού στο πλαίσιο αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, καθόσον το ίδιο το Δικαστήριο θεωρεί εαυτόν αναρμόδιο να ελέγξει τη συμβατότητα του εθνικού δικαίου στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας.

24. Ως εκ τούτου, η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης από το Δικαστήριο στο πλαίσιο της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίλυση διαφοράς όπως αυτή που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι τυχόν αντίθετη ερμηνεία της ως άνω διατάξεως ισοδυναμεί με καταστρατήγηση των άρθρων 258 και 259 ΣΛΕΕ και υπονομεύει την προβλεπόμενη από τις οικείες διατάξεις αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, της Επιτροπής και των κρατών μελών.

25. Συναφώς, είναι αληθές ότι η αποστολή του Δικαστηρίου πρέπει να διακρίνεται ανάλογα με το αν καλείται να αποφανθεί επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ή επί προσφυγής λόγω παραβάσεως κράτους μέλους. Ενώ, στο πλαίσιο της προσφυγής λόγω παραβάσεως, το Δικαστήριο οφείλει να ελέγξει αν το εθνικό μέτρο ή η πρακτική κατά των οποίων στρέφεται η Επιτροπή ή άλλο κράτος μέλος προσκρούει εν γένει στο δίκαιο της Ένωσης, χωρίς να απαιτείται να έχει αχθεί προς επίλυση σχετική διαφορά ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, αντιθέτως, στο πλαίσιο της προδικαστικής διαδικασίας ο ρόλος του Δικαστηρίου είναι να συνδράμει το αιτούν δικαστήριο στην επίλυση της συγκεκριμένης διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας πρέπει, επομένως, να υφίσταται μεταξύ της εν λόγω διαφοράς και των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σύνδεσμος τέτοιος ώστε η ζητούμενη ερμηνεία να είναι αντικειμενικά αναγκαία για την απόφαση την οποία πρέπει να εκδώσει το αιτούν δικαστήριο³.

³ Πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, *Miasto Łowicz και Prokurator Generalny* (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψεις 47 και 48).

26. Στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διαφορά της κύριας δίκης συνδέεται ουσιαστικά με το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα, και ότι, ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο καλείται να εφαρμόσει την ως άνω διάταξη προκειμένου να αποφανθεί επί της ουσίας της διαφοράς αυτής.

27. Συναφώς, μολονότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ δεν παρέχει στο Δικαστήριο την εξουσία να αποφαινεται επί της συμβατότητας κανόνων του εθνικού δικαίου με κανόνες του δικαίου της Ένωσης ή να εφαρμόζει τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένη υπόθεση, εναπόκειται παρά ταύτα στο Δικαστήριο να αποφαινεται επί της ερμηνείας των Συνθηκών και των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο μπορεί, στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας που καθιερώνει το εν λόγω άρθρο και βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που έχει στη διάθεσή του, να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να του είναι χρήσιμη για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων οποιασδήποτε διατάξεώς του⁴.

28. Επιπλέον, προσθέτω ότι το γεγονός ότι η προσφυγή της κύριας δίκης έχει τον χαρακτήρα της *actio popularis* –στο πλαίσιο της οποίας ο προσφεύγων δεν υποχρεούται να αποδείξει προσωπικό έννομο συμφέρον για την επίλυση της διαφοράς– δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που υποβάλλονται με προδικαστική παραπομπή. Αρκεί η ένδικη διαδικασία να επιτρέπεται από το εθνικό δίκαιο και τα ερωτήματα να εξυπηρετούν την αντικειμενική ανάγκη για επίλυση της διαφοράς της οποίας το αιτούν δικαστήριο έχει νομίμως επιληφθεί⁵.

29. Ως εκ τούτου, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω παρατηρήσεων, φρονώ ότι ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου εκκρεμεί μια πραγματική διαφορά και ουδεμία αμφιβολία συντρέχει ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι λυσιτελή, καθόσον αφορούν την ερμηνεία διατάξεων του δικαίου της Ένωσης –εν προκειμένω, του πρωτογενούς δικαίου– και τα ερωτήματα αυτά είναι, ακριβώς, το αμφισβητούμενο σημείο στην κύρια δίκη. Κατά συνέπεια, είναι αλυσιτελές το πρώτο επιχείρημα της Πολωνικής Κυβερνήσεως.

30. Δεύτερον, κατά την Πολωνική Κυβέρνηση, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο ορίζει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προβλέπουν τα αναγκαία ένδικα βοηθήματα για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, δεν μεταβάλλει καθ' οιονδήποτε τρόπο την ουσία της αρχής της δοτής αρμοδιότητας ή την έκταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή στηρίζεται στην παραδοχή ότι, ελλείψει αρμοδιότητας της Ένωσης στον τομέα της οργανώσεως των δικαστικών συστημάτων, εναπόκειται στα κράτη μέλη να ορίσουν δικαστήρια και να προβλέψουν κατάλληλους μηχανισμούς για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από την έννομη τάξη της Ένωσης. Κατά συνέπεια, από το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 5 ΣΕΕ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 3 και 4 ΣΛΕΕ, δεν μπορεί να συναχθεί καμία ειδική ρύθμιση η οποία να διέπει τον διορισμό των δικαστών ή την οργάνωση των δικαστηρίων.

⁴ Πρβλ. αποφάσεις της 26ης Ιανουαρίου 2010, *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (C-118/08, EU:C:2010:39, σκέψη 23) και της 19ης Νοεμβρίου 2019, *A. Κ. κ.λπ.* (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού συμβουλίου του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, στο εξής απλώς: *A. Κ.*, EU:C:2019:982, σκέψη 132).

⁵ Πρβλ., όσον αφορά τα ένδικα βοηθήματα αναγνωριστικού χαρακτήρα, απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2018, *Wightman* κ.λπ. (C-621/18, EU:C:2018:999, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31. Όσον αφορά το άρθρο 47 του Χάρτη, η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η συγκεκριμένη διάταξη δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση. Η Repubblica άσκησε μεν την *actio popularis*, χωρίς ωστόσο να επικαλείται οποιοδήποτε ουσιαστικό δικαίωμα αντλούμενο από το δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, σε αντίθεση με τις απαιτήσεις του άρθρου 51 του Χάρτη, στην υπό κρίση υπόθεση δεν υπάρχει «εφαρμογή» του δικαίου της Ένωσης από το οικείο κράτος μέλος, δεδομένου ότι τα ερωτήματα που τίθενται με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορούν δικονομικά ζητήματα, η ρύθμιση των οποίων εναπόκειται εξ ολοκλήρου στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

32. Η Πολωνική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, στο δίκαιο της Ένωσης δεν υφίστανται κοινά κριτήρια για τον διορισμό των δικαστών, στα οποία θα μπορούσε να στηριχθεί το Δικαστήριο για να αξιολογήσει το ισχύον στη Μάλτα καθεστώς και ότι όλα τα κράτη μέλη στηρίζονται σε διαφορετικά συστήματα.

33. Τα ως άνω επιχειρήματα αφορούν, στην πραγματικότητα, το ζήτημα που τίθεται με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Συνεπώς, θα τα εξετάσω στο πλαίσιο της αναλύσεως του πρώτου αυτού ερωτήματος. Αρκεί να επισημανθεί ότι και ο δεύτερος λόγος απαραδέκτου τον οποίο προβάλλει η Πολωνική Κυβέρνηση είναι, κατ' εμέ, αβάσιμος. Πράγματι, μολονότι συμφωνώ ότι το άρθρο 47 του Χάρτη, αυτό καθαυτό, δεν είναι εφαρμοστέο στην κύρια δίκη (καθόσον η Μάλτα δεν «εφαρμόζει», μέσω των σχετικών διατάξεων, το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51 του Χάρτη), εντούτοις, φρονώ ότι το άρθρο 19 ΣΕΕ τυγχάνει πλήρους εφαρμογής και, συνεπώς, η ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως μπορεί να συνδράμει το αιτούν δικαστήριο.

34. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι παραδεκτά.

B. Πρώτο προδικαστικό ερώτημα

35. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 19 παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη έχουν εφαρμογή στην περίπτωση που ο εθνικός δικαστής εξετάζει το κύρος διαδικασίας διορισμού δικαστών όπως αυτή που προβλέπεται από το Σύνταγμα.

1. Η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ

36. Όσον αφορά το άρθρο 19 παράγραφος 1, ΣΕΕ, το Δικαστήριο εξέδωσε προσφάτως αρκετές αποφάσεις–ορόσημα, βάσει των οποίων μπορεί, αναμφίβολα, να δοθεί καταφατική απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα.

37. Πράγματι, όπως εξέθεσε συνοπτικά το Δικαστήριο στην απόφαση της 9ης Ιουλίου 2020, *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535), από τη σχετική νομολογία προκύπτει ότι «η ανεξαρτησία των δικαστών των κρατών μελών έχει, για διάφορους λόγους, θεμελιώδη σημασία για την έννομη τάξη της Ένωσης. Καταρχάς, αποτελεί έκφανση της αρχής του κράτους δικαίου, η οποία συγκαταλέγεται μεταξύ των αξιών στις οποίες, κατά το άρθρο 2 ΣΕΕ, βασίζεται η Ένωση και οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη, καθώς και του άρθρου 19 ΣΕΕ, το οποίο συγκεκριμενοποιεί την αξία αυτή και αναθέτει το καθήκον ασκήσεως του δικαστικού ελέγχου εντός της ως άνω έννομης τάξης επίσης στα εθνικά δικαστήρια (πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 32). Έπειτα, η εν λόγω ανεξαρτησία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να διασφαλίζεται στους πολίτες, εντός

του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το προβλεπόμενο στο άρθρο 47 του Χάρτη θεμελιώδες δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστή, το οποίο είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαμβάνουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. ιδίως απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson κατά Συμβουλίου και ΗΓ κατά Επιτροπής, C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψεις 70 και 71 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Τέλος, η εν λόγω ανεξαρτησία είναι ουσιώδους σημασίας για την ορθή λειτουργία του συστήματος δικαστικής συνεργασίας το οποίο συνιστά ο μηχανισμός προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, καθόσον ο μηχανισμός αυτός δύναται να ενεργοποιηθεί μόνο από επιφορτισμένο με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης όργανο το οποίο ανταποκρίνεται, μεταξύ άλλων, στο προαναφερθέν κριτήριο της ανεξαρτησίας (βλ., ιδίως, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία)»⁶.

38. Επιπλέον, έχει καταστεί σαφές από τη νομολογία ότι, όσον αφορά το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, η διάταξη αυτή ισχύει για τους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, ανεξαρτήτως αν τα κράτη μέλη «εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη⁷.

39. Συναφώς, δεν χωρεί πλέον αμφιβολία ότι, καίτοι η οργάνωση της δικαιοσύνης στα κράτη μέλη εμπίπτει στις αρμοδιότητες των κρατών μελών, γεγονός παραμένει ότι, κατά την άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να συμμορφώνονται προς τις απορρέουσες από το δίκαιο της Ένωσης υποχρεώσεις τους και, ιδίως, προς το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ⁸. Η ανωτέρω υποχρέωση ισχύει, ιδίως, σε σχέση με οποιοδήποτε εθνικό όργανο το οποίο δύναται να αποφαινεται ως δικαστήριο επί ζητημάτων που αφορούν την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και, ως εκ τούτου, εμπίπτουν στους τομείς που καλύπτονται από το εν λόγω δίκαιο⁹.

40. Η ως άνω ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ βρίσκει έρεισμα στο ιστορικό θεσπίσεως και στο όλο συγκείμενο της ενσωματώσεως της διατάξεως αυτής στη Συνθήκη. Τούτο διότι το άρθρο 19 παράγραφος 1, ΣΕΕ προστέθηκε προκειμένου να τονιστεί η υποχρέωση των κρατών μελών να εγγυώνται την αποτελεσματική δικαστική προστασία όταν αυτή δεν μπορεί να παρασχεθεί απευθείας από το Δικαστήριο¹⁰, καθόσον η ίδια η ύπαρξη αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου προς διασφάλιση της συμμορφώσεως με το δίκαιο της Ένωσης αποτελεί την ουσία του κράτους δικαίου¹¹. Συνεπώς, ελλείπει αποτελεσματικών εγγυήσεων ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, θίγεται η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων των οποίων απολαμβάνουν οι ιδιώτες δυνάμει του δικαίου της

⁶ Σκέψη 45.

⁷ Πρβλ. αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 29), Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 50), και της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψη 33).

⁸ Πρβλ. Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 52)· αποφάσεις της 5ης Νοεμβρίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, EU:C:2019:924, σκέψη 102)· Α. Κ. (σκέψη 75) και της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψη 36).

⁹ Πρβλ. αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 40)· Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 51)· Α. Κ. (σκέψη 83) και της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψη 34).

¹⁰ Πρβλ. απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψεις 100 και 101). Βλ., επίσης, Krajewski, M., και Ziółkowski, M., «EU judicial independence decentralized: A. K.», *Common Market Law Review*, τόμος 57, 2020, σ. 1107 έως 1138, ιδίως σ. 1121.

¹¹ Πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 36). Βλ., επίσης, Badet, L., «À propos de l'article 19 du Traité sur l'Union européenne, pierre angulaire de l'action de l'Union européenne pour la sauvegarde de l'État de droit», *Cahiers de droit européen*, 2020, σ. 57 έως 106, ιδίως σ. 75 και 76.

Ένωσης¹². Τέλος, μπορεί να επισημανθεί ότι η εν λόγω αρχή, η οποία μνημονεύεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης απορρέουσα από τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, η οποία κατοχυρώνεται στα άρθρα 6 και 13 της ΕΣΔΑ και επανεπιβεβαιώνεται, πλέον, από το άρθρο 47 του Χάρτη¹³.

41. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, λαμβανομένου υπόψη ότι η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση διαδικασία διορισμών εφαρμόζεται για όλους τους Μαλτέζους δικαστές, μπορεί ευλόγως να υποστηριχθεί ότι ορισμένοι εξ αυτών –αν όχι όλοι– θα κληθούν κατ' ανάγκη να αποφανθούν επί ζητημάτων σχετικών με την ερμηνεία ή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, αυτό και μόνον αρκεί για να διασφαλιστεί ότι οι δικαστές αυτοί, οι οποίοι έχουν διοριστεί κατά την προβλεπόμενη από το Σύνταγμα διαδικασία, πρέπει να απολαύουν επαρκούς βαθμού ανεξαρτησίας προκειμένου να πληρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 19 ΣΕΕ.

2. Η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 47 του Χάρτη

42. Κατά το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη, «[κ]άθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο». Από την απόφαση της 16ης Μαΐου 2017, *Berlioz Investment Fund* (C-682/15, EU:C:2017:373), συνάγεται ότι η δυνατότητα εφαρμογής του εν λόγω άρθρου εξαρτάται από την προβαλλόμενη προσβολή δικαιώματος ή ελευθερίας που κατοχυρώνεται από το δίκαιο της Ένωσης¹⁴.

43. Επισημαίνεται ωστόσο ότι η προσφεύγουσα ούτε προβάλλει οποιαδήποτε προσβολή του δικού της δικαιώματος αποτελεσματικής προσφυγής, ούτε αμφισβητεί την ανεξαρτησία του αιτούντος δικαστηρίου στο πλαίσιο της προσφυγής της, ούτε επικαλείται κάποιο συγκεκριμένο δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το δίκαιο της Ένωσης. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, φρονώ ότι το άρθρο 47 του Χάρτη δεν έχει εφαρμογή, αυτό καθαυτό, στην κύρια δίκη.

44. Επιπλέον, συμφωνώ με την άποψη που εξέφρασε προσφάτως ο γενικός εισαγγελέας M. Bobek, ότι επιτρέπεται η άσκηση «αφηρημένου ελέγχου της συνταγματικότητας» εθνικού κανόνα υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, όταν ο κανόνας αυτός έχει θεσπιστεί στο πλαίσιο της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη¹⁵. Εντούτοις, η διαδικασία διορισμού των εθνικών δικαστών, από τη στιγμή που αποτελεί μέρος της οργανώσεως του δικαστικού συστήματος, εμπίπτει, όπως προαναφέρθηκε, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, η διαδικασία διορισμού των δικαστών στη Μάλτα δεν πληροί την προϋπόθεση «εφαρμογής» του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, παρότι, όπως επισήμανα ήδη, αυτό δεν απαιτείται προκειμένου να τύχει εφαρμογής το άρθρο 19 ΣΕΕ¹⁶.

¹² Πρβλ. Pauliat, H., «Abaissement de l'âge de la retraite des magistrats: une atteinte à l'indépendance de la justice reconnue en Pologne», *La Semaine Juridique – Édition générale*, τεύχος 29, 2019, σ. 1424 έως 1428, ιδίως σ. 1427.

¹³ Πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 35).

¹⁴ Πρβλ. σκέψεις 44 έως 52 της αποφάσεως, σε σχέση με την άποψη που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας M. Wathelet στα σημεία 51 έως 67 των προτάσεων του στην ίδια υπόθεση (*Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:2). Προσφάτως, τούτο επιβεβαιώθηκε σαφώς από το Δικαστήριο με την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, *État luxembourgeois* (Δικαστική προστασία κατά των αιτήσεων παροχής πληροφοριών στο φορολογικό δίκαιο) (C-245/19 και C-246/19, EU:C:2020:795, σκέψη 55).

¹⁵ Πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση *Asociația «Forumul Judecătorilor din România»*, SO και *Asociația «Forumul Judecătorilor din România»* και *Asociația «Mîșcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor»* (C-83/19, C-291/19 και C-355/19, EU:C:2020:746, σημεία 198 έως 202, ιδίως σημείο 201).

¹⁶ Βλ. σημείο 38 των παρούσων προτάσεων.

45. Παρά ταύτα, στο μέτρο που η υποχρέωση η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ στα κράτη μέλη, να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης *αντιστοιχεί* στο προβλεπόμενο από το άρθρο 47 του Χάρτη δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου¹⁷, συνάγεται ότι οι υποχρεώσεις τις οποίες υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ «αντικατοπτρίζονται», στον ίδιο βαθμό, στο ατομικό δικαίωμα που αναγνωρίζεται από το άρθρο 47 του Χάρτη¹⁸.

46. Ως εκ τούτου, συμφωνώ πλήρως με τη διαπίστωση στην οποία κατέληξε ο γενικός εισαγγελέας E. Tanchev με τις προτάσεις του στην υπόθεση A. K. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού συμβουλίου του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:551), ότι «υπάρχει ένας “συνταγματικός διάυλος” μεταξύ των δύο διατάξεων και η νομολογία που τις αφορά αναπόφευκτα επικαλύπτεται»¹⁹. Εξάλλου, το ίδιο το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι «το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επιβάλλει σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία, *κατά την έννοια, ιδίως, του άρθρου 47 του Χάρτη, στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης*»²⁰.

47. Κατόπιν τούτου, φρονώ ότι, μολονότι το άρθρο 47 του Χάρτη δεν έχει, αυτό καθαυτό, εφαρμογή στην κύρια δίκη, εντούτοις το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, πρέπει παρά ταύτα να ερμηνευθεί *υπό το πρίσμα* του άρθρου 47 του Χάρτη –και της σχετικής με αυτό νομολογίας.

3. Πρόταση επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

48. Επομένως, υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει εφαρμογή σε περίπτωση που εθνικό δικαστήριο εξετάζει το κύρος διαδικασίας διορισμού δικαστών όπως αυτή που προβλέπεται από το Σύνταγμα της Μάλτας.

Γ. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

49. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 19 ΣΕΕ, ερμηνευόμενο, εφόσον χρειάζεται, υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει εθνική νομοθετική ρύθμιση κατά την οποία η εκτελεστική εξουσία, εν προκειμένω ο Πρωθυπουργός, διαθέτει διακριτική ευχέρεια και αποφασιστική εξουσία στη διαδικασία διορισμού των μελών του δικαστικού σώματος. Αυτό είναι το θεμελιώδες ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω.

¹⁷ Πρβλ. αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2017, *Berlioz Investment Fund* (C-682/15, EU:C:2017:373, σκέψη 44)· της 26ης Ιουλίου 2017, *Sacko* (C-348/16, EU:C:2017:591, σκέψη 30)· της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, *Ruškár* (C-73/16, EU:C:2017:725, σκέψη 58) και της 6ης Οκτωβρίου 2020, *État luxembourgeois* (Δικαστική προστασία κατά των αιτήσεων παροχής πληροφοριών στο φορολογικό δίκαιο) (C-245/19 και C-246/19, EU:C:2020:795, σκέψη 47).

¹⁸ Πρβλ. Hofmann, H. Ch., «Article 47 – Specific Provisions (Meaning)», σε Peers, S., Hervey, T., Kenner, J. και Ward, A. (επιμ.), *The EU Charter of Fundamental Rights – A Commentary*, Hart Publishing, 2014, σ. 1197 έως 1275, ιδίως αριθ. 47.50.

¹⁹ Σημείο 85. Βλ., επίσης, García-Valdecasas Dorrego, M.-J., «El Tribunal de Justicia, centinela de la independencia judicial desde la sentencia Associação Sindical dos Juizes Portugueses (ASJP)», *Revista Española de Derecho Europeo*, τεύχος 72, 2019, σ. 75 έως 96, ιδίως σ. 86.

²⁰ Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 54, η υπογράμμιση δική μου). Βλ. επίσης, ως παράδειγμα της χρήσεως του άρθρου 47 του Χάρτη για την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψεις 40 και 41), και της 25ης Ιουλίου 2018, *Minister for Justice and Equality* (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 53, σε συνδυασμό με τις σκέψεις 50 και 52).

1. Γενικές παρατηρήσεις επί των συνεπειών του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, του άρθρου 47 του Χάρτη και του άρθρου 6 ΕΣΔΑ στις διαδικασίες διορισμού των δικαστών

50. Όπως συνάγεται από τη νομολογία στην οποία αναφέρθηκα στο πλαίσιο της αναλύσεως του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, εφόσον οι δικαστές ενδέχεται να αποφανθούν επί ζητημάτων που άπτονται της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να διασφαλίζει ότι οι δικαστές του απολαύουν επαρκών εγγυήσεων ανεξαρτησίας και ότι πληρούνται οι ουσιαστικές απαιτήσεις περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ²¹.

51. Επιπλέον, στο μέτρο που η υποχρέωση την οποία υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης αντιστοιχεί στο δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, όπως αυτό προβλέπεται από το άρθρο 47 του Χάρτη²², επιβάλλεται να επισημανθεί ότι το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη ορίζει ότι, στον βαθμό που ο Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα αντίστοιχα προς τα δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ, η έννοια και η εμβέλεια των εν λόγω δικαιωμάτων είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η ΕΣΔΑ.

52. Όπως συνάγεται με σαφήνεια από τις επεξηγήσεις σχετικά με το άρθρο 47 του Χάρτη, οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 52, παράγραφος 7, του Χάρτη, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την ερμηνεία του, το άρθρο 47, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, και στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ.

53. Συναφώς, κατά πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ), ο λόγος που περιλήφθηκε η φράση «νομίμως λειτουργούντος» στο άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της ΕΣΔΑ έγκειται στην ανάγκη να διασφαλιστεί ότι η οργάνωση της δικαιοσύνης δεν εξαρτάται απλώς από την ανέλεγκτη διακριτική ευχέρεια της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά ότι η ρύθμιση του δικαστικού συστήματος και ο διορισμός των δικαστών διέπονται από την κατάλληλη νομοθεσία. Ως εκ τούτου, ουδεμία αμφιβολία χωρεί ότι το δικαίωμα προσώπου να δικαστεί υπό δικαστηρίου «νομίμως λειτουργούντος» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ, καταλαμβάνει, εκ της ίδιας της φύσεώς του, πτυχές της διαδικασίας διορισμού των δικαστών²³. Στην πράξη, ωστόσο, οι φραγμοί που επιβάλλονται συναφώς από την εθνική νομοθεσία είθισται να είναι περιορισμένοι και αφορούν ζητήματα όπως η καταλληλότητα για διορισμό, οι προαγωγές εντός του πλαισίου του δικαστικού συστήματος και τα ηλικιακά όρια.

54. Εντούτοις, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, μολονότι η αρχή της διακρίσεως των εξουσιών μεταξύ της εκτελεστικής και της δικαστικής εξουσίας αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία στη νομολογία του, το ΕΔΔΑ εκτιμά ότι ούτε το άρθρο 6 ούτε καμία από τις λοιπές διατάξεις της ΕΣΔΑ απαιτεί από τα κράτη να θεσπίζουν συγκεκριμένο συνταγματικό μοντέλο το οποίο να διέπει, κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο, τη σχέση και την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων κλάδων του κράτους. Ούτε απαιτεί το άρθρο 6 ΕΣΔΑ από τα κράτη να συμμορφώνονται με

²¹ Πρβλ. Badet, L., «À propos de l'article 19 du Traité sur l'Union européenne, pierre angulaire de l'action de l'Union européenne pour la sauvegarde de l'État de droit», *Cahiers de droit européen*, 2020, σ. 57 έως 106, ιδίως σ. 63, 64 και 72 και Bonelli, M., και Claes, M., «Judicial serendipity: how Portuguese judges came to rescue of the Polish judiciary», *European Constitutional Law Review*, τεύχος 14, 2018, σ. 622 έως 643, ιδίως σ. 635.

²² Πρβλ. τη μνημονευόμενη στην υποσημείωση 17 νομολογία.

²³ Πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson και HG κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψεις 73 και 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία του ΕΔΔΑ).

οποιοδήποτε θεωρητικό συνταγματικό σχήμα όσον αφορά τα αποδεκτά όρια αυτής της αλληλεπιδράσεως²⁴. Συναφώς, ενώ αρκετά κράτη μέλη διαθέτουν είτε δικαστικό συμβούλιο –το οποίο ορίζεται ως ανεξάρτητο όργανο, συσταθέν από τον νόμο ή από το εθνικό τους Σύνταγμα, με σκοπό τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας τόσο της δικαιοσύνης όσο και των μεμονωμένων δικαστών και, κατ' επέκταση, την προαγωγή της αποτελεσματικής λειτουργίας του δικαστικού συστήματος²⁵– είτε, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Μάλτας και ορισμένων άλλων κρατών, Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών²⁶, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι οι συνθέσεις και οι αρμοδιότητές τους ποικίλλουν σε σημαντικό βαθμό²⁷.

55. Είναι πάντως σημαντικό να τονιστεί ότι το γεγονός και μόνον ότι οι δικαστές διορίζονται από κάποιο μέλος της εκτελεστικής εξουσίας δεν συνεπάγεται *από μόνο του* ούτε τη δημιουργία σχέσεως εξαρτήσεως των πρώτων από το δεύτερο ούτε τη δημιουργία αμφιβολιών ως προς την αμεροληψία των πρώτων, εφόσον –και τούτο συνιστά σημαντική επιφύλαξη– από τον διορισμό τους και έπειτα οι δικαστές δεν υπόκεινται σε επιρροές ή πιέσεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους²⁸. Υπάρχει, ωστόσο, μία εξαίρεση. Όπως δέχθηκε το Δικαστήριο στην απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson και ΗG κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232), το άρθρο 19 ΣΕΕ εφαρμόζεται όταν ένας συγκεκριμένος δικαστής έχει διοριστεί παρατύπως και η σχετική πλημμέλεια είναι τέτοιας σοβαρότητας ώστε, κατά την έκφραση του Δικαστηρίου, να συντρέχει πραγματικός κίνδυνος η εκτελεστική εξουσία να υπονομεύσει, κατ' αυτόν τον τρόπο, την αξιοπιστία της διαδικασίας διορισμού²⁹. Εξ αυτού συνάγεται ότι πρέπει να υφίσταται ένας μηχανισμός δια του οποίου οι *παράτυποι* δικαστικοί διορισμοί –ιδίως στις περιπτώσεις όπου ο οικείος δικαστής είναι ακατάλληλος για διορισμό από νομικής σκοπιάς– να μπορούν να ακυρωθούν νομίμως.

56. Εντούτοις, μπορεί να υποστηριχθεί ότι, εξαιρουμένης της ειδικής και ασυνήθιστης περιπτώσεως παράτυπων δικαστικών διορισμών που περιγράφεται στην υπόθεση Simpson, το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ είναι *κατά βάση* προσανατολισμένο στο μέλλον, υπό την έννοια ότι αφορά την προστασία της δικαστικής ανεξαρτησίας από τον διορισμό των δικαστών και έπειτα.

57. Συναφώς, θα ήταν ανούσιο να υποστηριχθεί ότι η πολιτική δεν διαδραματίζει ρόλο –ενίοτε μάλιστα αποφασιστικό– στους δικαστικούς διορισμούς σε αρκετές έννομες τάξεις, συμπεριλαμβανομένων αρκετών κρατών μελών. Επ' αυτού, αρκεί να αναφερθεί ως παράδειγμα ότι, σε δύο από τα πλέον εξέχοντα και εγνωσμένου κύρους δικαστήρια του κόσμου –ήτοι στο Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών και στο Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας–όλοι ή σχεδόν όλοι οι δικαστές συνδέονται με συγκεκριμένα πολιτικά

²⁴ Πρβλ. Α. Κ. (σκέψη 130 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία του ΕΔΔΑ). Βλ., για μια ακόμη πιο πρόσφατη εφαρμογή της εν λόγω αρχής, αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 6ης Νοεμβρίου 2018, Ramos Nunes de Carvalho e Sá κατά Πορτογαλίας (CE:ECHR:2018:1106JUD005539113 § 144), και της 1ης Δεκεμβρίου 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson κατά Ισλανδίας (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418 § 215).

²⁵ Ο ορισμός του «Δικαστικού Συμβουλίου» παρατίθεται στο σημείο 26 της σύστασης CM/Rec(2010)12 της επιτροπής υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, σχετικά με την ανεξαρτησία, την αποτελεσματικότητα και τον ρόλο των δικαστών, της 17ης Νοεμβρίου 2010 [στο εξής: σύσταση CM/Rec(2010)12].

²⁶ Βλ., γενικώς, Carroll McNeill J., «The Politics of Judicial Selection in Ireland», Four courts Press, Δουβλίνο, 2016.

²⁷ Πρβλ., επίσης, Bobek, M., και Kosař, D., «Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe», *German Law Journal*, τόμος 19, αριθ. 7, 2020, σ. 1257 έως 1292, ιδίως σ. 1267 και 1268.

²⁸ Πρβλ. Α. Κ. (σκέψη 133). Βλ. επίσης, στο ίδιο πνεύμα, αλλά ως προς τον ρόλο των νομοθετικών αρχών στις διαδικασίες διορισμού των δικαστών, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2020, Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535, σκέψη 54).

²⁹ Πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson και ΗG κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψη 75).

κόμματα και πολιτικές παραδόσεις³⁰. Πολιτικοί και πρώην πολιτικοί ενδέχεται να είναι ακόμη και *ex officio* μέλη των συνταγματικών δικαστηρίων κάποιων κρατών μελών (όπως της Γαλλίας³¹) είτε λόγω των ρυθμίσεων που διέπουν τη λειτουργία τους (όπως συμβαίνει στην περίπτωση του Συνταγματικού Δικαστηρίου του Βελγίου³²) είτε διότι έχουν εκλεγεί από τα μέλη του Κοινοβουλίου (όπως, για παράδειγμα, στη Γερμανία³³ ή, εν μέρει, στην Ιταλία³⁴) ή απλώς διότι διορίζονται παραδοσιακά ως δικαστές στα εν λόγω δικαστήρια. Ωστόσο, ουδεμία αμφιβολία χωρεί ότι όλα αυτά τα δικαστήρια έχουν αποδείξει ότι διατηρούν σθεναρά την ανεξαρτησία τους έναντι των λοιπών κυβερνητικών κλάδων.

2. Αποφάσεις Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου και Α. Κ.

58. Τούτο μας οδηγεί ευθέως στο ερώτημα τι περιλαμβάνει η έννοια της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Κατά πάγια νομολογία, η απαίτηση να είναι ανεξάρτητα τα δικαστήρια περιλαμβάνει δύο πτυχές. Η πρώτη, εξωτερική, πτυχή προϋποθέτει ότι το δικαστήριο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να υπόκειται σε οποιαδήποτε ιεραρχική σχέση ή σχέση υπαγωγής έναντι οποιουδήποτε και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες οποιασδήποτε προελεύσεως και ότι, ως εκ τούτου, προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους. Η δεύτερη πτυχή, εσωτερικής φύσεως, είναι παρεμφερής προς την έννοια της αμεροληψίας και συναρτάται με την τήρηση ίσων αποστάσεων ως προς τους διαδίκους και τα αντιπαρατιθέμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Η πτυχή αυτή επιτάσσει την τήρηση αντικειμενικότητας και την απουσία οποιουδήποτε συμφέροντος όσον αφορά την έκβαση της διαφοράς, πέραν της αυστηρής εφαρμογής των κανόνων δικαίου³⁵.

59. Μολονότι, εν προκειμένω, το αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως δεν αφορά ευθέως το ζήτημα της δικαστικής αμεροληψίας, πρόκειται ωστόσο για έννοια στενά συνδεδεμένη με εκείνη της θεσμικής ανεξαρτησίας. Το ζήτημα της θεσμικής ανεξαρτησίας έχει εξεταστεί επανειλημμένως σε σειρά αποφάσεων τόσο του ΕΔΔΑ, οι οποίες ανατρέχουν μέχρι την απόφαση-ορόσημο της 28ης Ιουνίου 1984, *Campbell και Fell* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:1984:0628)UD000781977), όσο και, πιο πρόσφατα, σε μια σειρά σημαντικών αποφάσεων του Δικαστηρίου, αρχής γενομένης μάλλον με την απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117).

³⁰ Το ίδιο ισχύει επίσης και σε ορισμένες άλλες έννομες τάξεις/δικαιοταξίες. Βλ., για παράδειγμα, *Caroll McNeill J.*, «The Politics of Judicial Selection in Ireland», *Four courts Press*, Δουβλίνο, 2016, σ. 107 έως 110. Κατά το παρελθόν, τα πολιτικά κόμματα διαδραμάτιζαν πολύ σημαντικό ρόλο στο βρετανικό σύστημα διορισμού των δικαστών. Έτσι, απευθυνόμενος στον λόρδο Chancellor Halsbury τον Σεπτέμβριο του 1897, ο τότε Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου (Earl of Salisbury), είχε αναφερθεί με ειλικρίνεια στο «άγραφο δίκαιο του κομματικού μας συστήματος [...] κατά το οποίο οι αξιώσεις των πολιτικών κομμάτων είχαν ανέκαθεν ιδιαίτερα βαρύνουσα σημασία κατά τον διορισμό στα ανώτατα δικαστικά αξιώματα [...]». Ενδεχομένως, να μην αποτελεί το ιδανικό σύστημα -αναμφίβολα, κάποια μέρα [οι ανώτατοι δικαστικοί] θα διορίζονται κατόπιν ανταγωνιστικών εξετάσεων επί νομικών ζητημάτων- πλην όμως, επί του παρόντος, αυτό είναι το σύστημά μας [...]» (*Heuston, R., Lives of the Lord Chancellors 1885-1940*, Οξφόρδη, 1964, σ. 52).

³¹ Κατά το άρθρο 56, παράγραφος 2, του γαλλικού Συντάγματος, οι πρώην Πρόεδροι της Δημοκρατίας αποτελούν ισόβια μέλη του *Conseil constitutionnel* (Συνταγματικού Δικαστηρίου).

³² Κατά το άρθρο 34, παράγραφοι 1 και 2, του ειδικού νόμου της 6ης Ιανουαρίου 1989 περί του Συνταγματικού Δικαστηρίου, προκειμένου να διοριστούν στον Συνταγματικό Δικαστήριο, οι μισοί από τους δικαστές πρέπει να έχουν διατελέσει μέλη της Γερουσίας, της Βουλής των Αντιπροσώπων, ή κοινοτικού ή περιφερειακού κοινοβουλίου για τουλάχιστον πέντε έτη.

³³ Κατά το άρθρο 94 του *Grundgesetz* (Θεμελιώδους Νόμου), τα μέλη του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου εκλέγονται κατά το ήμισυ από τη *Bundestag* και κατά το ήμισυ από το *Bundesrat*. Δεν μπορούν όμως να είναι μέλη της *Bundestag*, του *Bundesrat*, της Ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως ή κάποιου αντίστοιχου οργάνου των κρατιδίων.

³⁴ Κατά το άρθρο 135 του Συντάγματος της Ιταλίας, το Συνταγματικό Δικαστήριο αποτελείται από δεκαπέντε δικαστές, εκ των οποίων το ένα τρίτο προτείνεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ένα τρίτο από το Κοινοβούλιο μετά από κοινή συνεδρίαση και ένα τρίτο προέρχεται από τα ανώτερα πολιτικά και διοικητικά δικαστήρια.

³⁵ Πρβλ. αποφάσεις της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψεις 49 έως 52)· και Α. Κ (σκέψεις 121 και 122 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

60. Δεδομένου ότι η νομολογία αυτή, σε μεγάλο βαθμό, αποκρυσταλλώνεται και συνοψίζεται στις αποφάσεις *Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου και Α. Κ.*, αρκεί, για τους σκοπούς των προτάσεών μου, να εξετάσω απλώς την έννοια της ανεξαρτησίας όπως αναλύθηκε από το Δικαστήριο στις ως άνω δύο αποφάσεις. Προτείνω να γίνει η αρχή με την ανάλυση της αποφάσεως *Α. Κ.*

61. Με την απόφαση *Α. Κ.*, το Δικαστήριο έκρινε ότι:

«123. Οι εγγυήσεις αυτές περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του οργάνου, τον διορισμό των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαιρέσεως ή παύσεώς τους, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του εν λόγω οργάνου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων [αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2018, *Minister for Justice and Equality* (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και [Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου], σκέψη 74].

124. Κατά τα λοιπά, σύμφωνα με την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών που χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου, η ανεξαρτησία των δικαστηρίων πρέπει να διασφαλίζεται έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας (πρβλ. απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, *Poltorak*, C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, σκέψη 35).

125. Συναφώς, επιβάλλεται οι δικαστές να προφυλάσσονται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις δυνάμενες να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία τους. Οι κανόνες που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 123 της παρούσας αποφάσεως πρέπει, ειδικότερα, να καθιστούν δυνατό να αποκλεισθεί όχι μόνον οποιαδήποτε άμεση άσκηση επιρροής, υπό τη μορφή εντολών, αλλά και πιο έμμεσες μορφές ασκήσεως επιρροής δυνάμενες να κατευθύνουν τις αποφάσεις των οικείων δικαστών [πρβλ. [Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου], σκέψη 112 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

[...]

127. Κατά πάγια νομολογία του [ΕΔΔΑ], προκειμένου να κριθεί αν δικαστήριο είναι “ανεξάρτητο”, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 6, παράγραφος 1, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, ο τρόπος διορισμού και η διάρκεια της θητείας των μελών του, η ύπαρξη προστασίας από τις εξωτερικές πιέσεις και το ζήτημα αν το οικείο όργανο δημιουργεί εντύπωση περί ανεξαρτησίας (απόφαση ΕΔΔΑ, 6 Νοεμβρίου 2018, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* κατά Πορτογαλίας, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113 § 144 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), διευκρινιζόμενου, όσον αφορά το τελευταίο αυτό ζήτημα, ότι πρόκειται περί της ίδιας της εμπιστοσύνης που κάθε δικαστήριο πρέπει να εμπνέει στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας (πρβλ. απόφαση ΕΔΔΑ, 21 Ιουνίου 2011, *Fruni* κατά Σλοβακίας, CE:ECHR:2011:0621JUD000801407 § 141).

[...]

129. Όπως έχει κατ’ επανάληψη επισημάνει το [ΕΔΔΑ], οι έννοιες αυτές της ανεξαρτησίας και της αντικειμενικής αμεροληψίας συνδέονται μεταξύ τους αναπόσπαστα, στοιχείο που έχει ως αποτέλεσμα την κατά κανόνα από κοινού εξέτασή τους (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΕΔΔΑ, 6 Μαΐου 2003, *Kleyn* κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398 § 192 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και 6 Νοεμβρίου 2018, *Ramos Nunes de Carvalho e Sá* κατά

Πορτογαλίας, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113 § 150 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Κατά τη νομολογία του [ΕΔΔΑ], προκειμένου να κριθεί η ύπαρξη λόγων που προκαλούν αμφιβολίες ως προς το αν οι απαιτήσεις αυτές περί ανεξαρτησίας και αντικειμενικής αμεροληψίας πληρούνται σε συγκεκριμένη υπόθεση, η άποψη ενός διαδικού λαμβάνεται υπόψη, αλλά δεν έχει καθοριστική σημασία. Το καθοριστικής σημασίας στοιχείο συνίσταται στον αν οι επίμαχοι ενδοιασμοί μπορούν να θεωρηθούν αντικειμενικώς δικαιολογημένοι (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΕΔΔΑ, 6 Μαΐου 2003, Kleyn κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398 §§ 193 και 194, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και 6 Νοεμβρίου 2018, Ramos Nunes de Carvalho e Sá κατά Πορτογαλίας, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113 §§ 147 και 152, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).»

62. Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι το γεγονός ότι ορισμένοι δικαστές «απλώς και μόνον [διορίστηκαν] από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν δύναται να δημιουργήσει εξάρτηση των μελών αυτών από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ούτε να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία τους, εφόσον, κατόπιν του διορισμού τους, οι ενδιαφερόμενοι δεν υπόκεινται σε καμία πίεση και δεν δέχονται εντολές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους»³⁶. Ωστόσο, το Δικαστήριο συνέχισε υπογραμμίζοντας ότι «[ε]ξακολουθεί να είναι αναγκαίο να διασφαλισθεί ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι όροι της διαδικασίας για την έκδοση των αποφάσεων περί διορισμού δεν θα μπορούν να προκαλέσουν στους πολίτες, μετά τον διορισμό των ενδιαφερομένων, εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των οικείων δικαστών από εξωτερικά στοιχεία και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων»³⁷. Προς τούτο, επιβάλλεται, ιδίως, οι εν λόγω προϋποθέσεις και όροι να έχουν καθορισθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι οι δικαστές προστατεύονται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις δυνάμενες να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία τους³⁸.

63. Το Δικαστήριο παρατήρησε εν συνεχεία ότι η ύπαρξη ενός Δικαστικού Συμβουλίου (γνωστού ως KRS), το οποίο γνωμοδοτεί προς τον Πολωνό Πρόεδρο σχετικά με την καταλληλότητα συγκεκριμένων υποψηφίων για τον διορισμό τους σε δικαστικά αξιώματα συμβάλλει στο να καταστεί η διαδικασία πιο αντικειμενική και διαφανής, υπό την προϋπόθεση όμως «το ίδιο το όργανο αυτό είναι αρκούντως ανεξάρτητο έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, καθώς και έναντι της αρχής προς την οποία καλείται να υποβάλει την πρόταση αυτή διορισμού [βλ., κατ' αναλογία, [Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου], σκέψη 116]»³⁹. Τέλος, το Δικαστήριο αναφέρθηκε στα κριτήρια βάσει των οποίων το αιτούν δικαστήριο μπορούσε, το ίδιο, να εκτιμήσει το ζήτημα της ανεξαρτησίας του KRS.

64. Παρόμοιο είναι και το περιεχόμενο της απόφασης Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να εξεταστεί το ιστορικό της εκεί κρινόμενης διαφοράς ώστε να γίνει αρκούντως κατανοητό το πλαίσιο και η σημασία των παρατηρήσεων που διατύπωσε μεταγενέστερα το Δικαστήριο στην υπόθεση ΑΚ σχετικά με την ανάγκη να διασφαλίζεται ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι λεπτομερείς δικονομικοί κανόνες που διέπουν την έκδοση των αποφάσεων διορισμού δεν επιτρέπεται να δημιουργούν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των δικαστών έναντι εξωτερικών στοιχείων.

³⁶ Σκέψη 133.

³⁷ Σκέψη 134.

³⁸ Πρβλ. σκέψη 135 η οποία παραπέμπει στην προπαρατεθείσα σκέψη 125.

³⁹ Σκέψη 138.

65. Η υπόθεση Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου αφορούσε διαδικασία λόγω παραβάσεως, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή υποστήριζε ότι ορισμένες διατάξεις του πολωνικού δικαίου οι οποίες παρείχαν στον Πρόεδρο της Πολωνικής Δημοκρατίας τη δυνατότητα να αποφασίζει κατά πόσον συγκεκριμένοι δικαστές μπορούν να εξακολουθούν να ασκούν τα καθήκοντά τους μετά την παρέλευση του γενικού ηλικιακού ορίου συνταξιοδότησεως, συνιστούσαν παράβαση των εγγυήσεων της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, καίτοι οι αποφάσεις σχετικά με την ηλικία συνταξιοδότησεως των δικαστών εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, εντούτοις, όταν τα κράτη μέλη επιλέγουν έναν τέτοιο μηχανισμό υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι δεν θίγεται μέσω αυτού η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

66. Το Δικαστήριο έκρινε ακολούθως ότι το γεγονός ότι «ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαθέτει την εξουσία να αποφασίζει να επιτρέψει ή όχι μια τέτοια ενδεχόμενη παράταση δεν αρκεί, βεβαίως, αφ' εαυτού, για να γίνει δεκτή η ύπαρξη παραβιάσεως της εν λόγω αρχής. Ωστόσο, επιβάλλεται να διασφαλισθεί ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι όροι της διαδικασίας για την έκδοση τέτοιων αποφάσεων δεν θα μπορούν να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των οικείων δικαστών από εξωτερικά στοιχεία και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων»⁴⁰.

67. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι νέες νομοθετικές διατάξεις που ρύθμιζαν τη λειτουργία του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Πολωνίας δεν πληρούσαν τις απαιτήσεις αυτές, στο μέτρο που η χορήγηση της προαναφερθείσας παρατάσεως «εξαρτάται πλέον από απόφαση του Προέδρου της Δημοκρατίας η οποία λαμβάνεται κατά διακριτική ευχέρεια, καθόσον η έκδοσή της, αυτή καθαυτή, δεν διέπεται από κάποιο αντικειμενικό και επαληθεύσιμο κριτήριο, και η οποία δεν απαιτείται να είναι αιτιολογημένη. Επιπλέον, η απόφαση αυτή δεν είναι δεκτική ένδικης προσφυγής»⁴¹.

68. Καίτοι το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το πολωνικό Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο όφειλε να γνωμοδοτήσει προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πριν ο τελευταίος εκδώσει την απόφασή του/της –προϋπόθεση η οποία ομολογουμένως συνέβαλλε στο να καταστεί η συγκεκριμένη διαδικασία πιο αντικειμενική– γεγονός παρέμενε ότι δεν προβλεπόταν, εκ του νόμου, κανένας μηχανισμός που να υποχρέωνε το όργανο αυτό να εκδίδει τις αποφάσεις του «βάσει αντικειμενικών και κατάλληλων κριτηρίων και [να διασφαλίζει ότι] είναι προσηκόντως αιτιολογημέν[ες], έτσι ώστε να μπορεί να διαφωτίσει αντικειμενικώς την αρχή αυτή κατά την εκ μέρους της λήψη αποφάσεως»⁴².

69. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η φύση της διακριτικής ευχέρειας που παρεχόταν στον Πολωνό Πρόεδρο να παρατείνει το όριο ηλικίας συνταξιοδότησεως συγκεκριμένων δικαστών ήταν δυνατό «να προκαλέσει εύλογες αμφιβολίες, ιδίως στους πολίτες, ως προς το ανεπηρέαστο των οικείων δικαστών από εξωτερικά στοιχεία και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των συμφερόντων που ενδέχεται να αντιπαρατεθούν ενώπιόν τους»⁴³.

⁴⁰ Σκέψη 111.

⁴¹ Σκέψη 114.

⁴² Σκέψη 116.

⁴³ Σκέψη 118.

3. Τα συμπεράσματα που αντλούνται από τις αποφάσεις Α. Κ. και Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου

70. Ποια είναι τα συμπεράσματα που μπορούν να αντληθούν από αυτές τις δύο σημαντικές αποφάσεις; Από την απόφαση Α. Κ. (και την προγενέστερη αυτής νομολογία) προκύπτει ότι ούτε το δίκαιο της Ένωσης ούτε και η ΕΣΔΑ επιβάλλουν καθορισμένες *a priori* θεσμικές εγγυήσεις προς διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Εντούτοις, αυτό που έχει σημασία είναι, πρώτον, ότι δικαστές πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από κάθε σχέση εξαρτήσεως ή ιεραρχικού ελέγχου είτε με την εκτελεστική είτε με τη νομοθετική εξουσία και, δεύτερον, ότι οι δικαστές πρέπει να χαίρουν απτών εγγυήσεων προκειμένου να προστατεύονται από τέτοιου είδους εξωτερικές πιέσεις.

71. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, η επίμαχη διαδικασία διορισμού ενδέχεται να προσκρούει στο άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, μόνον αν μία από τις ως άνω πτυχές της διαδικασίας διορισμού των δικαστών παρουσιάζει πλημμέλεια τέτοιας φύσεως και σοβαρότητας ώστε να δημιουργείται πραγματικός κίνδυνος να μπορούν άλλες εξουσίες –ιδίως η εκτελεστική– να ασκήσουν αδικαιολόγητη διακριτική ευχέρεια θέτοντας σε κίνδυνο την ακεραιότητα του αποτελέσματος στο οποίο οδηγεί η διαδικασία διορισμού (και εγείροντας, τοιουτοτρόπως, εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των οικείων δικαστών)⁴⁴.

72. Πρέπει επίσης να συνεκτιμηθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου και του ΕΔΔΑ, οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστηρίων των κρατών μελών απαιτούν την ύπαρξη κανόνων όχι μόνο ως προς τον διορισμό των μελών τους αλλά και όσον αφορά τη σύνθεση, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαίρεσης ή παύσης τους, ώστε οι διάδικοι να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του δικαιοδοτικού οργάνου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιμαχόμενων συμφερόντων⁴⁵. Πράγματι, τα ως άνω κριτήρια είναι εξίσου σημαντικά με την ίδια τη διαδικασία διορισμού καθόσον «η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαστών αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το οποίο είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων που οι πολίτες απολαμβάνουν βάσει του δικαίου της Ένωσης και για την προάσπιση των κοινών αξιών των κρατών μελών που μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου»⁴⁶.

73. Όλα αυτά σημαίνουν ότι οι δικαστές πρέπει να χαίρουν οικονομικής αυτοτέλειας σε σχέση με την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία, έτσι ώστε, για παράδειγμα, οι αποδοχές τους να είναι ανάλογες προς τη φύση των δικαστικών καθηκόντων τους. Τούτο σημαίνει επίσης ότι οι αποδοχές τους δεν πρέπει να υφίστανται μειώσεις (πέραν της γενικώς ισχύουσας φορολόγησης) κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν μειώσεις στις

⁴⁴ Πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson και HG κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψη 75).

⁴⁵ Πρβλ. αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 66), Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 74), της 5ης Νοεμβρίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, EU:C:2019:924, σκέψη 111), Α. Κ. (σκέψη 123), της 21ης Ιανουαρίου 2020, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, σκέψη 63), της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson και HG κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψη 71) και της 9ης Ιουλίου 2020, Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535, σκέψη 52). Για τη νομολογία του ΕΔΔΑ, βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 18ης Οκτωβρίου 2018, Thiam κατά Γαλλίας, (CE:ECHR:2018:1018JUD008001812 § 59), και της 6ης Νοεμβρίου 2018, Ramos Nunes de Carvalho e Sá κατά Πορτογαλίας, (CE:ECHR:2018:1106JUD005539113 § 144).

⁴⁶ Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 48). Πρβλ., επίσης, Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 58), της 5ης Νοεμβρίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, EU:C:2019:924, σκέψη 106), Α. Κ. (σκέψη 120), και της 26ης Μαρτίου 2020, Επανεξέταση Simpson και HG κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-542/18 RX-II και C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, σκέψη 71).

μισθολογικές αποδοχές των δικαστών στο πλαίσιο λήψης εκτάκτων μέτρων μείωσης των δαπανών, υπό την προϋπόθεση όμως ότι οι μειώσεις αυτές εφαρμόζονται κατά τρόπο γενικό σε ολόκληρο τον δημόσιο τομέα, είναι αναλογικές και τα αρχικά επίπεδα των μισθών αποκαθίστανται μετά το πέρας της δημοσιονομικής κρίσεως που δικαιολογεί το εν λόγω μέτρο⁴⁷.

74. Ακόμη σημαντικότερο είναι ότι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης είναι ότι οι δικαστές πρέπει επίσης να απολαύουν επαρκούς προστασίας έναντι της παύσεως από τα καθήκοντά τους, πλην δεόντως αιτιολογημένων περιπτώσεων⁴⁸. Η απόφαση για την παύση ενός δικαστή από τα καθήκοντά του –είτε λαμβάνεται αποκλειστικά από την εκτελεστική εξουσία είτε επέρχεται συνεπεία κινήσεως διαδικασίας διώξεως από τη νομοθετική εξουσία– πρέπει επίσης, κατ' αρχήν, να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο. Ειδιάλλως, οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας των δικαστών, στην πραγματικότητα, θα περιορίζονταν πάρα πολύ αν η εκτελεστική η νομοθετική εξουσία μπορούσαν να οχυρωθούν πίσω από μια αινιγματική σιωπή, επικαλούμενες την έλλειψη δικαιοδοσίας επί οποιασδήποτε αποφάσεως για την παύση δικαστή, καθόσον, σε αυτή την περίπτωση, θα άνοιγε διάπλατα ο δρόμος των απομακρύνσεων δικαστών για οποιονδήποτε άλλον λόγο πλην των δικαιολογημένων περιπτώσεων⁴⁹.

75. Τέλος, η απαίτηση περί ανεξαρτησίας συνεπάγεται επίσης ότι το πειθαρχικό καθεστώς εκείνων στους οποίους έχει ανατεθεί δικαιοδοτικό έργο πρέπει να περιβάλλεται τις αναγκαίες εγγυήσεις, ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσεως αυτού του καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων. Οι κανόνες οι οποίοι καθορίζουν, ειδικότερα, τις συμπεριφορές που συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα και τις κυρώσεις που επιβάλλονται στις αντίστοιχες περιπτώσεις, κανόνες οι οποίοι προβλέπουν την παρέμβαση ανεξάρτητου οργάνου βάσει διαδικασίας που να εγγυάται πλήρως τα κατοχυρωμένα στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη δικαιώματα, ιδίως τα δικαιώματα άμυνας, και οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα προσβολής των αποφάσεων των πειθαρχικών οργάνων ενώπιον των δικαστηρίων, αποτελούν ένα σύνολο βασικών εγγυήσεων για τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας⁵⁰.

76. Η επισκόπηση των διαδικασιών διορισμού δικαστών που ισχύουν επί του παρόντος στα κράτη μέλη καταδεικνύει ότι υπάρχει μια ποικιλομορφία προσεγγίσεων και καθεστώτων διορισμών. Όπως προανέφερα, από κανένα στοιχείο του άρθρου 19 ΣΕΕ ή του άρθρου 47 του Χάρτη (ή, επίσης, του άρθρου 6 ΕΣΔΑ) δεν προκύπτει ότι επιδιώκεται να επιβληθεί μια ενιαία στάση ως προς το ζήτημα αυτό. Ωστόσο, ένα είναι ξεκάθαρο: οι δικαστές διορίζονται και δεν εκλέγονται. Τούτο σημαίνει ότι, σε μια Ένωση η οποία, κατά το άρθρο 2 ΣΕΕ, βασίζεται στις αξίες της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, οι δικαστές δεν υπόκεινται –ούτε μπορούν να υπόκεινται– σε δημοκρατικό έλεγχο και δεν επιτρέπεται να τους ανατίθεται οποιοσδήποτε ρόλος στη διαμόρφωση πολιτικών.

77. Όλα αυτά έχουν, με τη σειρά τους, συνέπειες ως προς την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Συνεπώς, οι θεσμικές εγγυήσεις τις οποίες μνημόνευσα αποβλέπουν στο να διασφαλίσουν ότι οι δικαστές θα επιδείξουν την απαραίτητη ανεξαρτησία έναντι της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, όχι μόνο θεωρητικώς αλλά και εμπράκτως. Εντούτοις, πέραν των αναγκαίων θεσμικών

⁴⁷ Πρβλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψεις 45 έως 51).

⁴⁸ Πρβλ. Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 76) και απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, σκέψεις 58 έως 60).

⁴⁹ Βλ. κατ' αναλογία, Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (σκέψη 114): αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 23ης Ιουνίου 2016, Baka κατά Ουγγαρίας, (CE:ECHR:2016:0623JUD002026112 § 121), και της 6ης Νοεμβρίου 2018, Ramos Nunes de Carvalho e Sá κατά Πορτογαλίας, (CE:ECHR:2018:1106JUD005539113 § § 212 έως 214).

⁵⁰ Πρβλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 67).

εγγυήσεων, το πλέον σημαντικό, ενδεχομένως, χαρακτηριστικό της ανεξαρτησίας των δικαστών είναι επίσης και το πλέον ασαφές. Δεδομένου ότι οι δικαστές δεν διαθέτουν δημοκρατική εντολή, τούτο τους επιβάλλει την υποχρέωση να επιδεικνύουν ανεξαρτησία από τις ίδιες τις προσωπικές τους πολιτικές προτιμήσεις και τις υποκειμενικές τους πεποιθήσεις και, παράλληλα, να τηρούν απαρεγκλίτως την επίσημη δέσμευσή τους να εφαρμόζουν με ψυχραιμία το δίκαιο παραπέμποντας σε πάγιες νομικές αρχές, χωρίς να φοβούνται ή να ευνοούν.

4. Επί της σχετικής σημασίας ενός ανεξάρτητου οργάνου στη διαδικασία διορισμού των δικαστών και επί των υφιστάμενων στο Σύνταγμα της Μάλτας εγγυήσεων

78. Είναι αληθές ότι, όπως αναγνωρίστηκε με την απόφαση *Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου*, η ύπαρξη ανεξαρτητών οργάνων, όπως το εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο ή η Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών, μπορεί να συμβάλει στη διασφάλιση του αντικειμενικού και διαφανούς χαρακτήρα της διαδικασίας διορισμού των δικαστών (ή, στην περίπτωση εκείνη, της παρατάσεως της θητείας συγκεκριμένων δικαστών). Σε αυτό το πλαίσιο, η ύπαρξη τέτοιου είδους οργάνων είναι, επομένως, απολύτως ευκαταίμα. Εντούτοις, από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *A. K.* συνάγεται με σαφήνεια ότι η ύπαρξή τους δεν αποτελεί την ουσία της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, η οποία επιβάλλεται από τον συνδυασμό του άρθρου 19 ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη. Και τούτο, παρότι στην υπόθεση *Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου*, το Δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να διασφαλίζεται «ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι όροι της διαδικασίας για την έκδοση αποφάσεων [διορισμών] δεν θα μπορούν να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες»⁵¹ ως προς την ανεξαρτησία των οικείων δικαστών. Ωστόσο, όπως μόλις προαναφέρθηκε, οι παρατηρήσεις αυτές αφορούσαν μια απόφαση *παρατάσεως* της διάρκειας της θητείας δικαστικών λειτουργών και όχι τον ίδιο τον διορισμό ενός δικαστή. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται να τονιστεί εκ νέου ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ είναι κατά βάση προσανατολισμένο στο μέλλον υπό την έννοια ότι σκοπός του είναι να διασφαλίσει ότι οι δικαστές, άπαξ και διοριστούν, απολαύουν επαρκών εγγυήσεων δικαστικής ανεξαρτησίας.

79. Καταλήγοντας σε αυτό το συμπέρασμα, δεν παραβλέπω το γεγονός ότι στην απόφαση *A. K.* το Δικαστήριο επανέλαβε αυτή τη διατύπωση⁵² στο γενικό πλαίσιο των δικαστικών διορισμών. Φρονώ, ωστόσο, ότι το Δικαστήριο δεν είχε, κατ' ανάγκην, την πρόθεση να υπονοήσει, για παράδειγμα, ότι απλώς και μόνο το γεγονός ότι πρόσωπο το οποίο είχε κατά το παρελθόν στενούς δεσμούς με πολιτικό κόμμα ή πολιτική παράδοση και διορίστηκε ακολούθως ως δικαστής, αρκεί από μόνο του να θέσει υπό αμφισβήτηση την ανεξαρτησία του ως δικαστή κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, μετά τον διορισμό του στη θέση του. Στον βαθμό αυτό, συνεπώς, δεν έχω πεισθεί ακόμη ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ ανατρέχει, κατά κάποιον τρόπο, στην κατάσταση που ίσχυε πριν από τον διορισμό του οικείου δικαστή.

80. Δεν παραγνωρίζω επίσης το γεγονός ότι το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, προσφάτως, παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, ΕΣΔΑ, σε υπόθεση στην οποία τέθηκε υπό αμφισβήτηση η νομιμότητα της διαδικασίας διορισμού δικαστών⁵³. Ωστόσο, είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η ως άνω διαπίστωση δεν οφειλόταν στο γεγονός ότι η Υπουργός Δικαιοσύνης δεν διόρισε τους υποψήφιους που της προτάθηκαν από την αρμόδια ανεξάρτητη επιτροπή εμπειρογνομόνων – όπερ επιτρεπόταν από το εθνικό δίκαιο. Αντιθέτως, οφειλόταν στο γεγονός ότι η Υπουργός δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της να παρεκκλίνει από την εκτίμηση της εν λόγω επιτροπής, καθόσον δεν πραγματοποίησε ανεξάρτητο έλεγχο των κρίσιμων προσόντων των

⁵¹ Σκέψη 111.

⁵² Πρβλ. απόφαση *A. K.* (σκέψη 134).

⁵³ Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 1ης Δεκεμβρίου 2020, *Guðmundur Andri Ástráðsson κατά Ισλανδίας* (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418).

υποψηφίων για αυτές τις δικαστικές θέσεις ούτε αιτιολόγησε καταλλήλως την απόφασή της να παρεκκλίνει από τη σύσταση της επιτροπής εμπειρογνομόνων, πράγμα το οποίο, όπως είχε ήδη κρίνει το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισλανδίας, συνιστούσε παράβαση του εθνικού ισλανδικού δικαίου. Αυτό, κατά το ΕΔΔΑ, συνιστά βαρεία πλημμέλεια η οποία αγγίζει τον πυρήνα του δικαιώματος σε «δικαστήριο που έχει συσταθεί σύμφωνα με τον νόμο»⁵⁴.

81. Εντούτοις, το κρίσιμο ζήτημα εξακολουθεί να είναι αν, από αντικειμενικής απόψεως, οι εθνικοί δικαστές απολαύουν επαρκών εγγυήσεων θεσμικής ανεξαρτησίας και προστασίας έναντι της παύσης από τα καθήκοντά τους, ώστε –όπως παρατήρησε το Δικαστήριο στην απόφαση Α. Κ.– να μπορούν να ασκούν τα καθήκοντά τους κατά πλήρη αυτονομία και απαλλαγμένοι από οποιαδήποτε σχέση εξαρτήσεως από εντολές ή ελέγχους είτε από την εκτελεστική είτε από τη νομοθετική εξουσία.

82. Καίτοι η κρίση των ανωτέρω ζητημάτων απόκειται, τελικώς, στην εξουσία εκτιμήσεως του αιτούντος δικαστηρίου, εντούτοις, φαίνεται ότι, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των άρθρων 97 και 100 του Συντάγματος, οι δικαστές χαίρουν όντως σημαντικής προστασίας έναντι της παύσεως από τα καθήκοντά τους, πέραν των περιπτώσεων ανικανότητας ή ανάρμοστης συμπεριφοράς. Όσον αφορά την προστασία των δικαστών των ανωτέρων και των ιεραρχικά κατωτέρων δικαστηρίων στη Μάλτα έναντι της παύσης τους από τα καθήκοντά τους, το Σύνταγμα προβλέπει ότι αυτοί παύουν να ασκούν τα καθήκοντά τους κατά τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας τους και δεν μπορούν να απομακρυνθούν από τη θέση τους πριν από την ηλικία αυτή, παρά μόνον από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατόπιν προτάσεως της Βουλής των Αντιπροσώπων, η οποία πρέπει να έχει υπερψηφιστεί από τα δύο τουλάχιστον τρίτα του συνόλου των μελών της και να στηρίζεται σε αποδεδειγμένη αδυναμία ασκήσεως των καθηκόντων τους (είτε λόγω σωματικής ή ψυχικής αναπηρίας είτε για οποιονδήποτε άλλο λόγο) ή σε αποδεδειγμένη ανάρμοστη συμπεριφορά⁵⁵.

83. Επιπλέον, το πειθαρχικό καθεστώς που εφαρμόζεται δυνάμει του Συντάγματος φαίνεται να παρέχει τις αναγκαίες εγγυήσεις για την αποφυγή οποιουδήποτε κινδύνου χρησιμοποίησής του ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων. Πράγματι, το όργανο που είναι αποκλειστικά αρμόδιο να ασκεί πειθαρχικό έλεγχο στους δικαστές των ανωτέρων και των κατωτέρων δικαστηρίων αποτελεί υποεπιτροπή της Επιτροπής για την Οργάνωση της Δικαιοσύνης και αποτελείται από τρία μέλη του δικαστικού σώματος που εκλέγονται μεταξύ των δικαστών και ενεργούν κατά την προσωπική τους κρίση, χωρίς να υπόκεινται στις εντολές ή στον έλεγχο οιασδήποτε άλλου προσώπου ή αρχής⁵⁶. Επιπροσθέτως, το άρθρο 101B του Συντάγματος προβλέπει μια διαδικασία η οποία εγγυάται ότι οι δικαστές εις βάρος των οποίων κινείται η σχετική διαδικασία έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν παρατηρήσεις και να παρασταθούν στην ακροαματική διαδικασία, με τη συνδρομή πληρεξουσίου δικηγόρου ή νομικού παραστάτη. Η ίδια διάταξη ορίζει επίσης ποιες συμπεριφορές συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα, παραπέμποντας στον Κώδικα Δεοντολογίας των Μελών του Δικαστικού Σώματος και τις πραγματικές εφαρμοστέες κυρώσεις.

⁵⁴ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 1ης Δεκεμβρίου 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson κατά Ισλανδίας (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418 §§ 254 και 263 έως 267). Χάριν πληρότητας, επισημαίνεται ότι το ΕΔΔΑ έκρινε επίσης ότι το Κοινοβούλιο παρέβη τους κανόνες ψηφοφορίας που ισχύουν όσον αφορά την επίμαχη διαδικασία διορισμού (βλ. § 271).

⁵⁵ Βλ. άρθρο 97, παράγραφοι 1 και 2, του Συντάγματος για τους δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων και άρθρο 100, παράγραφοι 3 και 4, του Συντάγματος για τους δικαστές των ιεραρχικά κατωτέρων δικαστηρίων.

⁵⁶ Βλ. άρθρο 101B, παράγραφοι 1 και 15, του Συντάγματος.

84. Είναι αληθές ότι σε αντίθεση με τα συντάγματα ορισμένων άλλων κρατών μελών⁵⁷, το μαλτέζικο Σύνταγμα δεν περιέχει καμία ρητή δήλωση ότι οι δικαστές είναι ανεξάρτητοι κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο θα μπορούσε να θεωρήσει ότι τούτο συνάγεται κατ' ανάγκην από τις διατάξεις του άρθρου 97 του μαλτέζικου Συντάγματος. Εν πάση περιπτώσει, η απουσία τέτοιου είδους ρητής εγγυήσεως δεν είναι, αυτή καθαυτή, ζωτικής σημασίας εφόσον, όπως φαίνεται να ισχύει, οι Μαλτέζοι δικαστές απολαύουν, κατά τα λοιπά, ισχυρών θεσμικών και συνταγματικών εγγυήσεων, οι οποίες έχουν ως σκοπό να προάγουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

85. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά την οικονομική τους αυτοτέλεια. Κατά τη Μαλτέζικη Κυβέρνηση, οι δικαστές των ανωτέρων και κατωτέρων δικαστηρίων στη Μάλτα λαμβάνουν αποδοχές αντίστοιχες με την υψηλότερη μισθολογική κλίμακα της μαλτέζικης δημόσιας διοίκησης, συνεπώς, κατά τα φαινόμενα, ουδόλως απειλείται η οικονομική αυτοτέλεια των Μαλτέζων δικαστών. Ούτε υποστηρίζεται ότι οι αποδοχές αυτές επηρεάστηκαν ή ενδέχεται να εθίγησαν κατά τρόπο που απειλεί την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

5. Τελικές παρατηρήσεις επί της υπ' αριθ. 940/2018 γνώμης της Επιτροπής της Βενετίας

86. Πριν καταλήξω επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, θα πρέπει να εξετάσω το ζήτημα της επιρροής που ασκεί στην υπό κρίση υπόθεση η υπ' αριθ. 940/2018 γνώμη της Επιτροπής της Βενετίας. Πράγματι, ουσιώδες μέρος της επιχειρηματολογίας της προσφεύγουσας της κύριας δίκης βασίζεται στις συστάσεις που περιλαμβάνονται στην ως άνω γνώμη.

87. Πρώτον, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης επικαλείται την υπ' αριθ. 940/2018 γνώμη της Επιτροπής της Βενετίας, στον βαθμό που ζητεί, με την προσφυγή της, να διαπιστωθεί η ακυρότητα της επίμαχης διαδικασίας δικαστικού διορισμού υπό το πρίσμα του άρθρου 19 παράγραφος 1, ΣΕΕ. Σε αυτή τη γνώμη, η Επιτροπή της Βενετίας επισήμανε ότι οι συνταγματικές τροποποιήσεις του 2016, με τις οποίες συστάθηκε η Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών, αποτελούν βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση χωρίς όμως να διασφαλίζουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και ότι είναι επιβεβλημένο να γίνουν και άλλα βήματα⁵⁸.

88. Μολονότι η γνώμη της Επιτροπής της Βενετίας έχει προφανώς ιδιαίτερη αξία όσον αφορά τον έλεγχο του κύρους της διαδικασίας διορισμού των δικαστών υπό το πρίσμα των απαιτήσεων της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, εντούτοις, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι καταλυτική ως προς το ζήτημα της νομιμότητας για τους σκοπούς του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ. Όπως παρατήρησε προσφάτως ο γενικός εισαγγελέας M. Bobek, «Από απόψεως δικαίου της Ένωσης, οι εκθέσεις αυτές αποτελούν, [...], χρήσιμη πηγή πληροφοριών»⁵⁹. Πράγματι, η ανάλυση της Επιτροπής της Βενετίας είναι, κατ' ουσίαν, πολιτική, καίτοι εμπεριέχει περίπλοκες νομικές και πολιτικές εκτιμήσεις. Η γνώμη της Επιτροπής της Βενετίας αποβλέπει στη δημιουργία ενός ιδανικού συστήματος. Με αυτόν τον σκοπό κατά νου, η Επιτροπή της Βενετίας διατυπώνει *συστάσεις* για τη βελτίωση του ισχύοντος συστήματος διορισμού των

⁵⁷ Βλ., για παράδειγμα, άρθρο 97, παράγραφος 1, του γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου του 1949, άρθρο 104, παράγραφος 1, του Συντάγματος της Ιταλίας, άρθρο 203 του Συντάγματος της Πορτογαλίας και άρθρο 35, παράγραφος 4.1, του Συντάγματος της Ιρλανδίας του 1937.

⁵⁸ Γνώμη 940/2018 (σημείο 43).

⁵⁹ Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση Asociația «Forumul Judecătorilor din România», SO και Asociația «Forumul Judecătorilor din România» και Asociația «Mîșcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor» (C-83/19, C-291/19 και C-355/19, EU:C:2020:746, σημείο 170).

δικαστών στη Μάλτα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τη σύνθεση της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών ή τη δεσμευτική ισχύ της προτάσεως που θα πρέπει να υποβάλει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μάλτας (και όχι στον Πρωθυπουργό)⁶⁰.

89. Όπως υπογράμμισε ένα πρώην μέλος της Επιτροπής της Βενετίας, τα πρότυπα δράσεως που καθορίζει η εν λόγω επιτροπή πρέπει επίσης να διαφυλάσσουν την ελευθερία επιλογής και το περιθώριο εκτιμήσεως των οικείων κρατών. Συνεπώς, οι γνωμοδοτήσεις της δεν μπορούν να είναι διατυπωμένες υπό τη μορφή κανόνων «όλα ή τίποτα» ακόμη και αν η ευελιξία ορισμένων προτύπων μπορεί να διορθώνεται μερικώς από διεθνείς συμβάσεις όπως η ΕΣΔΑ όταν διακυβεύονται η δομή και η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης⁶¹. Όπως υπενθυμίζει η ίδια η Επιτροπή της Βενετίας στην υπ' αριθ. 940/2018 γνώμη της, δεν υπάρχει ένα και μοναδικό «μοντέλο» το οποίο να συνάδει απολύτως με την αρχή διακρίσεως των εξουσιών και να διασφαλίζει την πλήρη ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος⁶².

90. Δεύτερον, οι προτάσεις της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών, δεν είναι δεσμευτικές δυνάμει του Συντάγματος του 2016 και, κατά τα φαινόμενα, τα μαλτέζικα δικαστήρια δεν έχουν δικαιοδοσία ελέγχου των αποφάσεων διορισμού. Πράγματι, επισημαίνω επ' αυτού ότι, όπως επιβεβαίωσε ο εκπρόσωπος της Μαλτέζικης Κυβερνήσεως κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, στη Μάλτα, επί του παρόντος, είναι διαθέσιμο μόνο το ένδικο βοήθημα της *actio popularis*. Ωστόσο, όπως παρατήρησε η Repubblica σε απάντηση της ως άνω διαπιστώσεως, το συγκεκριμένο ένδικο βοήθημα αποτελεί απλώς μέσο προσβολής της συνταγματικότητας *νόμου* και δεν αποτελεί διαδικασία δια της οποίας μπορεί να ελεγχθεί δικαστικώς η νομιμότητα ενός *μεμονωμένου* διορισμού δικαστή. Εφόσον ανακύψει ποτέ ζήτημα παράτυπου διορισμού συγκεκριμένου δικαστή, τότε τα μαλτέζικα δικαστήρια θα οφείλουν, πράγματι, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, να καθορίσουν το κατάλληλο ένδικο βοήθημα ώστε να διασφαλιστεί ότι ο διορισμός αυτός θα μπορέσει να αμφισβητηθεί κατά τρόπο αποτελεσματικό. Δεδομένου ότι, μέχρι και σήμερα, δεν φαίνεται να έχει ανακύψει κανένα τέτοιο ζήτημα ενώπιον των μαλτέζικων δικαστηρίων, παρέλκει ενδεχομένως η διενέργεια περαιτέρω ελέγχου, εκτός αν ή μέχρις ότου τεθεί τέτοιο ζήτημα. Εξάλλου, ο Πρωθυπουργός, αν αποφασίσει να παρεκκλίνει από την πρόταση της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών, υποχρεούται να αιτιολογήσει την επιλογή του με δήλωση που θα δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και να προβεί σε δήλωση ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων εντός ορισμένης προθεσμίας, εξηγώντας τους λόγους στους οποίους οφείλεται αυτή του η απόφαση⁶³.

91. Επιπλέον, το άρθρο 96Α, παράγραφος 4, του Συντάγματος εγγυάται ότι τα μέλη της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών ενεργούν κατά την προσωπική τους κρίση και δεν υπόκεινται ούτε στις εντολές ούτε στον έλεγχο οιαδήποτε προσώπου ή αρχής κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών γνωμοδοτεί βάσει

⁶⁰ Γνώμη αριθ. 940/2018 (σημείο 44).

⁶¹ Πρβλ. Bartole, S., «Final remarks: the role of the Venice Commission», *Review of Central and East European Law*, τεύχος 3, 2000, σ. 351 έως 363, ιδίως σ. 355.

⁶² Γνώμη αριθ. 940/2018 (σημείο 30).

⁶³ Βλ. άρθρο 96, παράγραφος 4, του Συντάγματος για τους δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων και άρθρο 100, παράγραφος 6, του Συντάγματος για τους δικαστές των ιεραρχικά κατωτέρων δικαστηρίων.

κριτηρίων που καθορίζονται σε αποφάσεις οι οποίες δημοσιεύονται, όπως απαιτεί το άρθρο 96Α, παράγραφος 8, του Συντάγματος⁶⁴, και οι διορισμοί στηρίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια –όπως η προϋπηρεσία των δικαστών ως δικηγόρων– τα οποία προβλέπονται από το Σύνταγμα⁶⁵.

92. Επομένως, εν κατακλείδι, η γνώμη της Επιτροπής της Βενετίας μπορεί να θεωρηθεί ότι απηχεί συστάσεις σχετικά με ένα πληρέστερο σύστημα διαφάνειας και αξιοκρατίας διορισμού των δικαστών, Μολονότι μπορεί να είναι επιθυμητό να υιοθετούνται οι ως άνω συστάσεις, το γεγονός ότι το μαλτέζικο σύστημα δεν συνάδει πλήρως με τα συγκεκριμένα πρότυπα δεν σημαίνει, αυτό και μόνον, ότι οι Μαλτέζοι δικαστές δεν απολαμβάνουν, τόσο θεωρητικά όσο και στην πράξη, επαρκών εγγυήσεων ανεξαρτησίας ώστε να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 19 ΣΕΕ.

6. Πρόταση επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

93. Συνεπώς, υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, δεν αντίκειται σε εθνικές συνταγματικές διατάξεις δυνάμει των οποίων η εκτελεστική εξουσία ή κάποιο από τα μέλη της, όπως ο Πρωθυπουργός, διαδραματίζει ρόλο στη διαδικασία διορισμού των μελών του δικαστικού σώματος.

94. Καίτοι το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη δεν έχει *ex ante* κανονιστικό χαρακτήρα, είτε σε επίπεδο ειδικών συνθηκών των διορισμών των δικαστών είτε σε σχέση με τον χαρακτήρα των συγκεκριμένων εγγυήσεων των οποίων απολαμβάνουν οι δικαστές των κρατών μελών, εντούτοις απαιτεί, κατ' ελάχιστον, οι δικαστές αυτοί να χαίρουν εγγυήσεων ανεξαρτησίας. Αυτό που έχει σημασία για τους σκοπούς του άρθρου 19 ΣΕΕ είναι ότι οι δικαστές πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από οποιαδήποτε σχέση εξάρτησης ή ιεραρχικού ελέγχου είτε από την εκτελεστική είτε από τη νομοθετική εξουσία. Οι δικαστές πρέπει να απολαμβάνουν οικονομικής αυτοτέλειας έναντι της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, ώστε οι αποδοχές τους να μη θίγονται (πέραν της γενικώς ισχύουσας φορολογίας ή γενικών και αναλογικών μέτρων μείωσης αποδοχών) κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Είναι επίσης σημαντικό οι δικαστές να χαίρουν επαρκούς προστασίας έναντι της παύσεως από τα καθήκοντά τους, πέραν δεόντως δικαιολογημένων περιπτώσεων, και το πειθαρχικό τους καθεστώς πρέπει να παρέχει τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποτρέπεται οποιοσδήποτε κίνδυνος χρησιμοποίησης του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων ως συστήματος πολιτικού ελέγχου.

95. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν αυτές οι εγγυήσεις όντως υφίστανται.

Δ. Τρίτο προδικαστικό ερώτημα

96. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, στην περίπτωση που κριθεί ότι η εξουσία του Πρωθυπουργού δεν συνάδει με το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη, το γεγονός αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη μόνον όσον αφορά τους μελλοντικούς διορισμούς ή αν επηρεάζει και τους προγενέστερους. Στην πραγματικότητα, με το συγκεκριμένο ερώτημα τίθεται το ζήτημα του χρονικού περιορισμού των συνεπειών της

⁶⁴ Κατά το άρθρο 96Α, παράγραφος 8, του Συντάγματος, η Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών «ρυθμίζει η ίδια τις διαδικασίες της και υποχρεούται να δημοσιεύει, με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Δικαιοσύνης, τα κριτήρια βάσει των οποίων πραγματοποιήθηκε η αξιολόγησή της». Τα κριτήρια αυτά είναι διαθέσιμα στον δικτυακό τόπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης (<https://justice.gov.mt/en/justice/Pages/criteria-for-appointment-to-the-judiciary.aspx>).

⁶⁵ Βλ. άρθρο 96, παράγραφος 2, του Συντάγματος για τους δικαστές των ανωτέρων δικαστηρίων και άρθρο 100, παράγραφος 2, του Συντάγματος για τους δικαστές των ιεραρχικά κατώτερων δικαστηρίων.

αποφάσεως του Δικαστηρίου στην περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο αποφανθεί, μετά το πέρας της αναλύσεώς του, ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη διαδικασία διορισμού των δικαστών αντιβαίνει στο άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, όπως θα ερμηνευθεί από το Δικαστήριο στην εκδοθησομένη απόφαση.

97. Συναφώς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία που δίδει το Δικαστήριο σε κανόνα του δικαίου της Ένωσης, στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, διαφωτίζει και διευκρινίζει, εφόσον παρίσταται ανάγκη, την έννοια και το περιεχόμενο του κανόνα αυτού, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να νοείται και να εφαρμόζεται αότου τέθηκε σε ισχύ. Συνεπώς, ο κανόνας που έχει ερμηνευθεί κατά τον τρόπο αυτόν μπορεί και πρέπει να εφαρμόζεται επί εννόμων σχέσεων που γεννήθηκαν και συστάθηκαν πριν από την έκδοση της αποφάσεως επί της αιτήσεως ερμηνείας, εφόσον, κατά τα λοιπά, συντρέχουν οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν να υποβληθεί στην κρίση των αρμοδίων δικαστηρίων η σχετική με την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα διαφορά⁶⁶.

98. Συνεπώς, μόνον εντελώς κατ' εξαίρεση μπορεί το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν της συμφυούς με την έννομη τάξη της Ένωσης γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου, να αποφασίσει τον περιορισμό της δυνατότητας την οποία έχει κάθε ενδιαφερόμενος να επικαλεσθεί διάταξη την οποία έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο, προκειμένου να αμφισβητήσει έννομες σχέσεις που έχουν καλοπίστως συσταθεί. Για να αποφασισθεί ένας τέτοιος περιορισμός, είναι αναγκαία η συνδρομή δύο βασικών προϋποθέσεων, συγκεκριμένα δε της καλής πίστεως των ενδιαφερομένων και του κινδύνου σημαντικών διαταράξεων⁶⁷.

99. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι τυχόν περιορισμός των διαχρονικών αποτελεσμάτων της ερμηνείας του επιτρέπεται να προβλέπεται μόνο με την ίδια την απόφαση με την οποία το Δικαστήριο αποφαινεται επί της αιτηθείσας ερμηνείας⁶⁸. Συναφώς, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως εξετάζεται για πρώτη φορά το ζήτημα αν εθνική διαδικασία για τον διορισμό δικαστών διέπεται από το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και, αν ναι, σε ποια έκταση.

100. Όσον αφορά την προϋπόθεση της καλής πίστεως, μπορούν να επισημανθούν τρία στοιχεία. Πρώτον, η υπό κρίση υπόθεση ενδέχεται να σηματοδοτήσει μια εξέλιξη στην ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, καθόσον αφορά τη διαδικασία διορισμού δικαστών σε συνέχεια της σχετικά πρόσφατης νομολογίας που ανατρέχει στην απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117). Δεύτερον, το καθεστώς διορισμών που ίσχυε πριν από τη μεταρρύθμιση του Συντάγματος το 2016, είναι παρόμοιο με το επίδικο στην κύρια δίκη –εξαιρουμένης της εμπλοκής της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών. Ωστόσο, για να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Μάλτα έπρεπε οπωσδήποτε να σέβεται τις αναφερόμενες στο άρθρο 2 ΣΕΕ αρχές⁶⁹ και να πληροί τα «κριτήρια της Κοπεγχάγης» που υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21ης και 22ας Ιουνίου 1993⁷⁰, τα οποία προϋποθέτουν –βάσει πολιτικών κριτηρίων– αυστηρό έλεγχο του κράτους δικαίου και ισχυρή, αποτελεσματική, ανεξάρτητη, αμερόληπτη και υπεύθυνη

⁶⁶ Πρβλ. αποφάσεις της 14ης Απριλίου 2015, *Manea* (C-76/14, EU:C:2015:216, σκέψη 53 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία), και της 23ης Απριλίου 2020, *Herst* (C-401/18, EU:C:2020:295, σκέψη 54).

⁶⁷ Πρβλ. αποφάσεις της 14ης Απριλίου 2015, *Manea* (C-76/14, EU:C:2015:216, σκέψη 54), και της 23ης Απριλίου 2020, *Herst* (C-401/18, EU:C:2020:295, σκέψη 56).

⁶⁸ Πρβλ. αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 2007, *Meilicke κ.λπ.* (C-292/04, EU:C:2007:132, σκέψη 36), και της 23ης Απριλίου 2020, *Herst* (C-401/18, EU:C:2020:295, σκέψη 57).

⁶⁹ Άρθρο 49 ΣΕΕ.

⁷⁰ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κοπεγχάγη (21 και 22 Ιουνίου 1993).

δικαιοσύνη⁷¹. Τρίτον, μολονότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισήμανε στην έκθεσή της για τη Μάλτα του 2019⁷², παραπέμποντας στη γνώμη αριθ. 940/2018 της Επιτροπής της Βενετίας, ότι το δικαστικό σύστημα της Μάλτας αντιμετωπίζει διάφορες προκλήσεις και ότι οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις δεν διασφαλίζουν ακόμη πλήρως την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος⁷³, εντούτοις, δεν έκρινε σκόπιμη την κίνηση διαδικασίας λόγω παραβάσεως κατά της Μάλτας βάσει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ⁷⁴.

101. Επομένως, φρονώ ότι, υπ' αυτές τις περιστάσεις, οι οικείες αρχές στη Μάλτα ευλόγως κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η προσβαλλόμενη διαδικασία διορισμού των δικαστών δεν είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης⁷⁵.

102. Όσον αφορά τον κίνδυνο σοβαρών διαταράξεων, επισημαίνεται ότι, στην περίπτωση αυτή, η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης στην οποία θα προβεί το Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση αφορά το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και τη νομιμότητα της συνθέσεως των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων.

103. Υπ' αυτές τις συνθήκες, είναι προφανές ότι αν το αιτούν δικαστήριο καταλήξει, βάσει της αποφάσεως του Δικαστηρίου, στο συμπέρασμα ότι η ισχύουσα στη Μάλτα διαδικασία διορισμού των δικαστών αντιβαίνει στο άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, τούτο, αναπόφευκτα, θα εγείρει σοβαρές ανησυχίες όσον αφορά την ασφάλεια δικαίου, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στη λειτουργία του δικαστικού συστήματος στο σύνολό του. Πράγματι, οι δυσχέρειες αυτές δεν θα επηρεάσουν απλώς τη δυνατότητα των δικαστών να αποφανθούν επί των εκκρεμών υποθέσεων αλλά επίσης –όπως ορθώς υποστήριξε η Μαλτέζικη Κυβέρνηση στις γραπτές της παρατηρήσεις– θα έχει επιπτώσεις και στη δυνατότητα του δικαστικού συστήματος να αντιμετωπίσει το πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει η Μάλτα, αναφορικά με τις καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων. Τέλος, μια τέτοιου είδους απόφαση θα μπορούσε να επηρεάσει το δεδουλευμένο υποθέσεων που έχουν κριθεί αμετάκλητα από τα δικαιοδοτικά όργανα της Μάλτας κατά το παρελθόν. Όμως, η αρχή του δεδουλευμένου έχει βαρύνουσα σημασία τόσο στην έννομη τάξη της Ένωσης όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις. Συγκεκριμένα, προκειμένου να διασφαλισθεί τόσο η σταθερότητα του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και η ορθή απονομή της δικαιοσύνης, είναι αναγκαίο να μην τίθεται ζήτημα κύρους των δικαστικών αποφάσεων οι οποίες έχουν καταστεί τελεσίδικες και αμετάκλητες μετά την εξάντληση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων ή μετά την εκπνοή των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση τους⁷⁶.

⁷¹ Πρβλ. Lazarova-Déchaux, G., «L'exigence de qualité de la justice dans la nouvelle stratégie d'élargissement de l'Union européenne», *Revue du droit public*, αριθ. 3, 2015, σ. 729 έως 759, ιδίως σ. 731 και 737· Bobek, M., and Kosař, D., «Global Solutions, Local Damages: A Critical Study in Judicial Councils in Central and Eastern Europe», *German Law Journal*, τεύχος 19, αριθ. 7, 2020, σ. 1257 έως 1292, ιδίως σ. 1275. Η απαίτηση για «δημοκρατικούς θεσμούς και ανεξάρτητες δικαστικές αρχές» περιλαμβάνεται ρητώς στην «Ατζέντα της Επιτροπής 2000 – Τόμος I: Για μια ισχυρότερη και ευρύτερη Ένωση» [COM(2000) 97 τελικό] (σ. 43 του αγγλικού κειμένου· η υπογράμμιση δική μου).

⁷² SWD(2019) 1017 τελικό.

⁷³ Πρβλ. τίτλο 3.4.3. Διακυβέρνηση/Θεσμική ποιότητα, σ. 40.

⁷⁴ Επισημαίνω επίσης, ότι στο κεφάλαιο για τη Μάλτα στην έκθεση της Επιτροπής για το κράτος δικαίου του 2020 - Η κατάσταση όσον αφορά το κράτος δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Επιτροπή σημειώνει, όσον αφορά το δικαστικό σύστημα της Μάλτας, ότι η Μαλτέζικη Κυβέρνηση υπέβαλε σειρά προτάσεων μεταρρυθμίσεως, μεταξύ άλλων όσον αφορά το καθεστώς διορισμού των δικαστών, οι οποίες συμβάλουν στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης [Έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου. Κεφάλαιο ανά χώρα σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Μάλτα [SWD(2020) 317, τελικό, σ. 2].

⁷⁵ Πρβλ. (σχετικά με τις συνέπειες της μη ασκήσεως προσφυγής επί παραβάσει του δικαίου της Ένωσης κατά την εκτίμηση της καλής πίστωσης κράτους μέλους) απόφαση της 8ης Απριλίου 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56, σκέψη 73).

⁷⁶ Πρβλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2015, Tárzia (C-69/14, EU:C:2015:662, σκέψη 28), και της 24ης Οκτωβρίου 2018, XC κ.λπ. (C-234/17, EU:C:2018:853, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

104. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, φρονώ ότι στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η διαδικασία διορισμού των δικαστών δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση κατ' επίκληση του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, προς στήριξη ενδίκων βοηθημάτων που ασκήθηκαν πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της επικείμενης αποφάσεως.

VI. Πρόταση

105. Ως εκ τούτου, υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που του υπέβαλε το Qorti Ċivili Prim'Awla – Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali (πρώτο τμήμα του πολιτικού δικαστηρίου, δικάζον ως Συνταγματικό Δικαστήριο) ως εξής:

- 1) Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει εφαρμογή σε περίπτωση που εθνικό δικαστήριο εξετάζει το κύρος διαδικασίας διορισμού δικαστών όπως αυτή που προβλέπεται από το Σύνταγμα της Μάλτας.
- 2) Το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, δεν αντίκειται σε εθνικές συνταγματικές διατάξεις βάσει των οποίων η εκτελεστική εξουσία ή ένα από τα μέλη της, όπως ο Πρωθυπουργός, διαδραματίζει ρόλο στη διαδικασία διορισμού των μελών του δικαστικού σώματος. Καίτοι το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη δεν έχει ex ante κανονιστικό χαρακτήρα είτε στο επίπεδο των ειδικών συνθηκών των διορισμών των δικαστών είτε σε σχέση με τον χαρακτήρα των συγκεκριμένων εγγυήσεων που απολαύουν οι δικαστές των κρατών μελών, εντούτοις, απαιτεί, κατ' ελάχιστον, οι δικαστές να χαίρουν εγγυήσεων ανεξαρτησίας. Αυτό που έχει σημασία για τους σκοπούς του άρθρου 19 ΣΕΕ είναι ότι οι δικαστές πρέπει να είναι απαλλαγμένοι από οποιαδήποτε σχέση εξαρτήσεως ή ιεραρχικού ελέγχου είτε από την εκτελεστική είτε από τη νομοθετική εξουσία. Οι δικαστές πρέπει να απολαύουν οικονομικής αυτοτέλειας έναντι της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, ώστε οι αποδοχές τους να μη θίγονται (πέραν της γενικώς ισχύουσας φορολογίας ή γενικών και αναλογικών μέτρων μειώσεως αποδοχών) κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Είναι επίσης σημαντικό οι δικαστές να χαίρουν επαρκούς προστασίας έναντι της παύσεως από τα καθήκοντά τους, πέραν δεόντως δικαιολογημένων περιπτώσεων, και το πειθαρχικό τους καθεστώς πρέπει να παρέχει τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποτρέπεται οποιοσδήποτε κίνδυνος χρησιμοποίησεως του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων ως συστήματος πολιτικού ελέγχου.
- 3) Η διαδικασία διορισμού των δικαστών δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση κατ' επίκληση του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, προς στήριξη ενδίκων βοηθημάτων που ασκήθηκαν πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της επικείμενης αποφάσεως.